

עוד אבנך ונבנית

מגרון תשפ"א

עוד אבנך ונבנית

מזכרת מחנוכת הבית במגרון
יוצא לאור י' מנחם אב תשפ"א

לקט מאמרים והארות מתקופת המאבק על מגרון למעט
הדברים שלי שנאמרו בחנוכת הבית במגרון
כל השיחות והמאמרים שבחוברת זו נערכו והובאו לדפוס על
ידי ובאחריותי (אלקנה באב"ד)

מזכרת מחנוכת בית משפחת באב"ד במגרון

שיחות שנאמרו בחנוכת הבית

ישוב ארץ ישראל - מצות היחיד או מצות הציבור?
הרב עמיאל שטרנברג / עמ' 3

כי רצו עבדיך את אבניה - קווי יסוד למאבק על ארץ ישראל
ולמאבקים ציבוריים בכלל הרב איתי הלוי / עמ' 12

המאבק על מגרון - קווים לדמותו

מכתב רבנים / עמ' 27

מגרון - האתגר והזכות

הרב איתי הלוי / עמ' 28

חזק את ידי מגיני ארץ קודשנו

הרב אלישע וישליצקי / עמ' 30

המאבק על מגרון

אלקנה באב"ד / עמ' 33

העוצמה שבשקט

אליהו אוזן / עמ' 38

רוח מגרון

איתי חמו / עמ' 40

על מגרון

יהודים גאון / עמ' 43

ישוב ארץ ישראל -

מצות היחיד או מצות הציבור?

| הרב עמיאל שטרנברג שליט"א |
נאמר בחנוכת הבית במגרון - אלול תש"פ

מצוות ציבוריות

קיימא לן שישנן מצוות פרטיות וישנן מצוות ציבוריות, כלומר ישנן מצוות שמי שמצווה בהן אינו האדם היחיד, אלא דווקא הציבור.

ספר דברים, שנאמר על ידי משה רבינו כשעם ישראל עמד בשעריה של ארץ ישראל, בתור הכנה לכניסה לארץ, מתייחד בכך שיש בו הרבה מאוד מצוות ציבוריות.

למשל - מצוות העמדת בתי הדין והסנהדרין. המצוה "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" אינה מוטלת על אף יהודי יחיד. העמדת השופטים שייכת לעם ישראל כולו. המערכת הציבורית הישראלית מצווה להעמיד שופטים. אחרי שממנים דיין הוא מצווה באופן פרטי בכל מיני מצוות, למשל - "בצדק תשפוט את עמיתך", אך יסוד העניין הוא מצוה ציבורית.

הגמרא (סנהדרין כ, ב) אומרת: "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה". שלוש המצוות הללו הן מצוות ציבוריות. אף אדם מישאל אינו חייב להעמיד מלך, אלא עם ישראל צריך להעמיד את סדרי הציבור, להקים לו מלכות או ממשלה ריבונית. לאחר שמעמידים מלך, המלך עצמו מצווה בכל מיני מצוות שלו, אך עצם העמדת המלך היא מצוה ציבורית.

גם המצוה השניה - "להכרית זרעו של עמלק" - אינה מצוה פרטית. אמנם המנחת חינוך דן בכך, ואומר שאולי ישנה גם מצוה פרטית על כל אדם שאם נקלע לידו עמלקי עליו להורגו, אך באופן יסודי מצוה זו היא מצוה כללית - הכרתת עמלק מוגדרת כמלחמת המצוה (רמב"ם הלכות מלכים ומלחמותיהם ה, א), ומלחמה היא דבר השייך לעם כולו. עם ישראל כולו צריך לצאת למלחמה נגד עמלק, כפי שעשה יהושע וכפי שעשה שאול. אם כן, הכרתת עמלק היא מצוה ציבורית.

"ולבנות להם בית הבחירה" - מצוה זו אינה מוטלת על ראובן או שמעון, אלא היא מצוה של האומה כולה. לכן, רק כאשר הגיע דוד המלך לירושלים, בתור מלך של כל ישראל, הוא בקש לבנות את בית המקדש. גם כל הסדרים הקבועים של מערכת עבודת הקרבנות שבבית המקדש - התמידים והמוספים - הם מצוה ציבורית. מי שעושה את המצוה - מי שמבצע אותה בפועל - הם הכהנים המסוימים, בית האב העובד באותו יום. אך מי שמקיים את המצוה הוא עם ישראל כולו, שהקריב באותו יום את קרבן התמיד. יש גם אנשים פרטיים שמביאים את קרבנותיהם - למשל, מי שחטא, מוטלת עליו מצוה פרטית להביא קרבן חטאת. אך הסדרים הרגילים של עבודת המקדש הם מצוה ציבורית.

בזמן הגלות, המצוות הציבוריות אינן קיימות. זאת לא מפני שהן אינן חלות בדור מן הדורות, אלא מפני שהמצווה בהן אינו קיים, היישות החייבת בהן איננה נמצאת. בזמן הגלות האומה נמצאת בבית הקברות, גופה התפרק ועצמותיה התפזרו. ה'נודע ביהודה' לא היה חייב לבנות את בית המקדש משום שהוא לא היה מלך ישראל, עם ישראל לא היה במצב שבו הוא מצווה לבנות את בית הבחירה. לאחר שהוא מגדיר את השורשים למנין המצוות, מציין הרמב"ם שכל המצוות השייכות לסנהדרין ולמלכות אינן נוהגות היום. הרמב"ם כותב שם שהסיבה לכך היא שבית המקדש אינו קיים, אך נראה שכוונתו איננה שמצוות אלו תלויות במקדש, אלא שאנו איננו בארצנו, והיישות הנקראת 'עם ישראל' איננה קיימת.

ניתן היה לחשוב שיש בכך דבר טוב, שהרי משום כך איננו מבטלים מצוות אלו. אולם האמת היא שאין זה כך. העובדה שאיננו מצוים כלל במצוות אלו היא דבר גרוע הרבה יותר מעצם ביטול המצוות הללו. העובדה שלא הקרבנו היום את קרבן התמיד היא בעיה נוספת; החסרון המרכזי הוא עצם המצב שבו איננו יכולים להיות מצוים במצוות אלו. מצב זה גורם לכך שנעשקו מאתנו מצוות רבות שאנו אפילו איננו מצוים בהן כיום.

סוף דבר, למצוות ציבוריות דרוש ציבור שיוכל לקיים אותן.

ישוב ארץ ישראל - מצות הציבור

האם מצות ישוב ארץ ישראל היא מצוה ציבורית או מצוה פרטית? בעיקרה, מצות ישוב ארץ ישראל היא מצוה ציבורית. המצוה היא "וירישתם אותה וישבתם בה". מלחמת יהושע לכבש את הארץ היא מלחמת מצוה, והמצווה במצוה זו הוא עם ישראל. עם ישראל עושה מצוה זו על ידי הזרוע הצבאית שלו, אולם המקיים את המצוה, היורש את הארץ, הוא עם ישראל כולו. מצות ירושת הארץ שמנה הרמב"ן (בהוספותיו לספר המצוות, מצוה ד) היא בעיקרה מצוה על העם. כאמור לעיל, אם המצוה מוטלת על העם, בזמן הגלות היא אינה נוהגת. זאת לא משום חסרון בתוקפה של המצוה, אלא מפני שהמצווה בה איננו קיים. רבינו הרצ"ה היה אומר: מדוע מצות ישוב ארץ ישראל לא התקיימה במשך הגלות? מדוע במשך כל השנים הארוכות הללו כמעט ולא עלו יהודים לארץ? - מפני שלא היו המכשירים הדרושים לה. לכל מצוה ישנם המכשירים הדרושים לקיומה. לדוגמה, כדי לקיים מצות נטילת ארבעת המינים דרוש לאדם אתרוג ואם אין אתרוג לא ניתן לקיים את המצוה. גם למצות ישוב ארץ ישראל דרושים מכשירים - כלי נשק, טנקים וכו'. בדורות הקודמים לא היו לנו הכלים הדרושים לכיבוש הארץ, ואם כן לא היתה אפשרות לקיים את המצוה. אולם לא רק המכשירים הדרושים למצוה היו חסרים לנו. נעשקו מאתנו גם כוחות הנפש המתאימים, כגון הגבורה, ובאופן עמוק יותר לא היתה קיימת כלל הישות החייבת במצוה - האומה. כל זאת עד שעירה עלינו ד' רוח ממרום והקימנו לתחיה.

מצות היחיד

אמנם הרמב"ן שם ממשיך אומר: "ואומר אני כי המצוה שהחכמים מפליגין בה והיא דירת ארץ ישראל, עד שאמרו שכל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שנאמר 'כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ד' לאמר לך עבוד אלהים אחרים', וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה, הכל הוא ממצות עשה הזה שנצטוינו לרשת הארץ ולשבת בה". הרמב"ן לא פרט כאן את דיני המצוה שהרי הדברים נכתבו בספר המצוות שבו מופיעים רק כללי המצוות, אולם נראה כי בדבריו אלו הוא מבאר שבמצוה הכללית לרשת את הארץ כלולה גם מצוה פרטית לשבת בארץ, והיא נוהגת בכל הדורות, גם כאשר האומה נמצאת בגלות. כך מבואר בגמרא בסוף מסכת כתובות, שהכל מעלין לארץ ישראל, כלומר שכל אחד מבני הזוג יכול לכפות את השני לבוא לגור בארץ, אפילו לעיר שיש בה רוב גויים.

נראה שעיקרה של מצות ישוב ארץ ישראל הוא הצד הציבורי - התנחלות עם ישראל בארצו, מלחמת יהושע, לכבוש את הארץ ולהכניס אותה לריבונות ישראל - שהיא לא תעזב "ביד זולתנו מן האומות או לשממה" כלשון הרמב"ן. מתוך כך, ישנה מצוה פרטית על כל אדם מישראל לשבת בארץ ישראל. ככל שיותר יחידים מקיימים את מצוותם, מוסיפה להתקיים המצוה הכללית - ככל שיותר יחידים יושבים בארץ, האומה יותר מתנחלת בה. אולם הצד הפרטי שבמצוה יימצא גם מבלעדי הצד הכללי והציבורי שלה. הדבר נכון הן כאשר כבר התקיימה המצוה הכללית, כגון כאשר עם ישראל בכללו יושב בארץ, ואז משמעותה היא שכל יחיד הגר בחוץ לארץ חייב לבוא לארץ ישראל, והן כאשר לא ניתן לקיים את המצוה הכללית, כגון בזמן הגלות. הרי גם בזמן הגלות, כשרוב היושבים בארץ הם גויים, הארץ נשאת במקומה, כדברי רבינו שישנן מצוות התלויות בארץ, אולם הארץ אינה תלויה במצוות, וגם לא ביושבים בה. ממילא יש בה קדושה, ובישיבתה מקיימים מצוה.

אם כן, עיקר המצוה הוא "וירשתם את הארץ", אולם גם כאשר לא ניתן לעשות זאת, קיימת המצוה "וישבתם בה". כאשר אדם יחיד בונה או קונה בית בארץ ישראל, או אפילו רק מנהל את חייו היחידיים בנחלת האבות - יושב בארץ, מתפרנס, מקיים מצוות, או לומד - הרי הוא מקיים מצוה פרטית, אולם בכך הוא מהווה חלק מן האומה כולה החיה פה. כל החיים הפרטיים מצטרפים יחד - "מעולה לעולה כוחנו עולה".

לעדיפות של המצוה הכללית ישנו ביטוי בהלכה. הגמרא (בבא קמא פ, ב) אומרת: "הלוקח בית בארץ ישראל - כותבין עליו אונו אפילו בשבת" ומסיקה הגמ' שהכוונה היא על ידי נכרי. אף שאמירה לנכרי אסורה משום שבות, כדי לגאול אדמה בארץ ישראל מותר לומר לנכרי לכתוב עליה שטר מכר. אולם כל זה הותר רק לצורך קניית בית או שדה. חלילה וחס מלהתיר איסור שבת, ואפילו איסור דרבנן של אמירה לנכרי, גם בשביל ישוב ארץ ישראל, כגון לבניית בית'. באותה מידה, נראה פשוט שאדם שהגיע סמוך לגבולה של הארץ סמוך לשבת, וכדי להיכנס לארץ עליו לעשות דבר הכרוך בחילול שבת כגון לעבור נהר, אסור לו לבקש מגוי שיעביר אותו אל הארץ. אמירה לנכרי הותרה אך ורק לגאולת שדות או בתים.

זאת משום שהכנסת קרקע לרשות ישראל היא חלק מן המצוה הציבורית של ישוב

1. הרב זצ"ל נשאל על בניית היקב על ידי נכרים בשבת, ואסר.

הארץ - "שלא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות", וכפי שמבאר הרמב"ן (שבת קל, ב) שקניית בית או שדה בארץ ישראל שונה משאר המצוות משום ש"מצוה ותועלת לכל ישראל הוא שלא תחרב הארץ הקדושה". לעומת זאת, בניית בית או כניסה לארץ שייכת לקיום הפרטי של מצות ישוב הארץ, ועל כן היא איננה מתירה איסור אמירה לנכרי.

קבלת התורה הכללית

יש לומר עוד, שבאופן אמיתי פנימי כך הוא בכל המצוות. מצד מהותה כל מצוה היא מצוה ציבורית. הנחת תפילין היא ערך כלל ישראלי, ואדם שמניח תפילין עושה זאת בתור איבר מאיברי האומה. כאשר אדם לומד תורה, הריהו מעשיר את כל כנסת ישראל², את כל האומה כולה לדורותיה, וכן הוא בכל מצוה. אמנם אין לכך השלכה על הקיום המעשי - באופן מעשי כל מצוה מוטלת על האדם המצווה בה כאדם פרטי, וכאשר הוא מקיים אותה הוא מקבל עליה שכר, ואם הוא חלילה לא יקיים אותה הוא יבטל מצות עשה. אולם האמת היא שכל מצוה שייכת לכל האומה, המצווה במצוה הוא כלל ישראל.

כאשר קיבלנו את המצוות בהר סיני, לא קיבלנו אותן כאנשים פרטיים, אלא כעם - עם ישראל קיבל שראובן ושמעון חייבים במצוות, שכהן חייב במצוה מסוימת ונשים חייבות במצוות אחרות. בפרשת והיה אם שמוע נאמר: "וקשרתם אותם לאות על ידכם" בלשון רבים - כל ישראל צריכים לקשור תפילין על היד של כל אחד ואחד.

לכן אנו מקיימים כל מצוה, 'עם כל תרי"ג המצוות התלויות בה', 'לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל'!

ההלכה היא שגוי חייב במצוות הנוגעות לו, שבע מצוות בני נח, החל מגיל חינוך שהוא בערך בגיל תשע. משמעות הדברים היא שילד בגיל חינוך, כלומר בגיל תשע בערך, הוא נבון מספיק כדי לעשות טוב או חלילה לעשות רע. אולם יהודי חייב במצוות רק מגיל שלוש עשרה ויום אחד.

הסיבה שיהודים מצווים במצוות רק בגיל שלוש עשרה איננה שהם מוכשרים פחות מן הגויים; הסיבה לכך היא בניגוד לגוי שחיובו במצוות הוא פרטי, יהודי חייב

2. עיין אורות התורה ב, ד-ו.

במצוות בגלל היותו חלק מן הכלל, וכדי להיכנס לכלל הציבור, להיות חלק ממנין, דרושה דעה מבוגרת יותר. סיבת החיוב במצוות של אדם מישראל היא היותו חלק מהאומה, ולצורך כך דרושה בשלות דעה רבה יותר, שאליה מגיע אדם רק בגיל מבוגר יותר. ולואי שבגיל זה תהיה לכל אחד מאיתנו דעה להצטרף לציבור, להיות חלק מן האומה ולשאת באחריות הציבורית שלה.

מכל מקום, כל זה באופן פנימי ועמוק, ובפועל בכל שאר המצוות הפן הכללי בולט פחות מאשר במצות ישוב ארץ ישראל.

קיום המצוות בזמן הגלות

קיומן של כל המצוות כרוך בישוב ארץ ישראל.

בפרשת 'והיה אם שמוע', לאחר שנאמר שאם ישראל יעבדו עבודה זרה, הם יאבדו מהרה מעל הארץ הטובה, חוזרת התורה ואומרת: "ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם... וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם... ולמדתם אותם את בניכם... וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

מדוע חוזרת התורה על מצוות אלו שכבר נאמרו בפרשת 'שמע ישראל'? מבאר הספרי שהתורה מבקשת ללמד שלאחר שיגלו ישראל מארצם, לא יחשבו שכבר אין צורך לקיים את המצוות. אף שעיקר קיום המצוות הוא בארץ ישראל, גם כאשר יאבדו ישראל מעל הארץ הטובה עליהם להמשיך לקיימן. גם בגלות יש להמשיך ללמוד תורה, להניח תפילין ולקבוע מזוזות, משום "הציבי לך ציונים".

החתם סופר שואל על כך: אם הפסוקים הללו - "ושמתם את דברי אלה... וקשרתם... וכתבתם..." - מוסבים, כדברי הספרי, על הזמן שבו ישראל נמצאים בגלות, מה פשר הפסוק הבא: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע לאבותיכם..." הפסוקים הללו מדברים על הזמן בו ישראל בגלות?

מבאר החתם סופר, שישנו הבדל בין העברת חפץ ממקום למקום לבין העברת אדם. כאשר מעבירים חפץ ממקום אחד למשנהו, מקומו משתנה. אולם מקומו של אדם אינו משתנה בהעברה פיזית בלבד; אם מעבירים אדם ממקום למקום בלי שלוקחים אותו בדברים - בלי לשכנע אותו, הוא נשאר במקומו הראשון משום שליבו עדיין שם, ובמקום שליבו נמצא - שם הוא.

כאשר הגויים הגלו את ישראל מארצם, הם הוציאו אותם בכח ולא לקחו אותם בדברים. משום כך, גם בזמן שישראל נמצאים בפועל בגלות, בלבם הם עדיין בארץ, ולכן הם עדיין חיים חיים ארץ-ישראליים, והם ממשיכים לקיים את המצוות

"למען ירבו ימיכם... על האדמה אשר נשבע ד' לאבותיכם". גם בזמן הגלות ישראל ממשיכים להיות קשורים לארצם.³

נראה שזו היתה מחשבתם של גדולי ישראל שעלו לארץ בזמן הגלות, את זה הם בקשו להשריש. למרות שהרמב"ן למשל עלה לארץ לבד, הוא עשה זאת לא בשביל עצמו, אלא כדי לשמור על הקשר של האומה עם ארצה. הרמב"ן הוא המלמד את האומה כולה את דברי הספרי שעיקר הקיום של כל המצוות הוא בארץ ישראל, ובחוף לארץ הוא רק בבחינת 'הציבי לך ציונים'. גם בחייו האישיים הוא עלה לארץ והראה כי היא מרכז החיים של ישראל, בה יש לשבת.

ישוב הארץ מצד החפצא ומצד הגברא

ראינו לעיל שבמצות ישוב ארץ ישראל ישנו פן כללי, שהוא העיקר, וישנו גם פן פרטי. אפשר לבאר את שני הפנים של מצות ישוב הארץ בדרך נוספת.

ישנן מצוות המוגדרות כמצוות בגברא, שמטרתן היא שהאדם יעשה אותן. למשל, כל אדם מיישראל צריך להניח תפילין כל יום או לאכול מצה בפסח. מצוות כאלה מוטלות על האדם המצווה. לעומת זאת ישנן מצוות שהן מצוות בחפצא, שבהן התורה רוצה שחפץ מסוים יהיה מטופל בדרך מסוימת. אין המטרה שאדם מסוים יעשה זאת, אלא שהדבר ייעשה.

לדוגמה, ישנה מצוה למול תינוק. למצוה זו ישנם שני צדדים: האחד שהערלה תוסר מן התינוק, שיעדו הוא שהתינוק לא יהיה ערל, והשני - שמוטל על האב למול את בנו. הבסיס הוא מצוה בחפצא, שהתינוק יהיה נימול, ללא ערלה, אולם התורה צותה על האב לעשות זאת, וזו מצוה על הגברא. אולם אם האב אינו יכול לקיים את מצותו, עדיין קיימת המצוה על החפצא, וכולם חייבים למול את התינוק.

ניתן לומר שגם למצות ישוב ארץ ישראל יש שתי בחינות. ישנה מצוה פרטית, שכל אדם ישב בארץ ישראל, שהיא מצוה על הגברא. אולם ישנה מצוה כללית שהארץ תהיה מיושבת. מצוה זו היא מצוה על החפצא, שהארץ תהיה מיושבת ביד האומה ולא תהיה ביד זרים או שממה. הגדרת המצוה אינה שהאומה תשב בארץ אלא שהארץ תהיה מיושבת ביד האומה.

הנפקא מינה בין שתי הבחינות היא כאשר כל ישראל יושבים בארצם, אך הם

3. דבר זה אינו פועל בכיוון ההפוך - יהודי הנמצא בגופו בארץ ישראל, אך ליבו נמצא בחוף לארץ, מקיים ודאי מצות ישוב ארץ ישראל, משום שמחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה, ואילו מחשבה טובה מצטרפת למעשה.

מרוכזים בחלק מן הארץ. במצב זה המצוה הפרטית מתקיימת במלואה, שהרי כל אדם שגר בארץ, ואין זה משנה היכן - בתל אביב, במגרון או בנגב - מקיים את המצוה שעל הגברא. אולם המצוה הכללית, המצוה שעל החפצא, היא שנחלות ארץ ישראל תהינה מיושבות ביד ישראל ולא תהינה ביד האומות או שממה. אמנם המצווים הם ישראל, אולם קיום המצוה הוא מצד החפצא, ארץ ישראל. המשימה היא שהארץ כולה תימלא נוכחות יהודית, חיים יהודיים, וכל עוד אין זה כך - המצוה לא התקיימה.

ניתן לראות זאת במקומות רבים בנביאים. למשל, יחזקאל (לו, לג-לה) אומר: "כה אמר ד' אלקים, ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים ונבנו החרבות. והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר. ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישובו" - הכתוב אינו אומר שישראל ישובו בארץ, אלא שהארץ לא תהיה שממה. וכן נאמר בישעיהו (סב, ד): "לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד שממה" - מעבר לכך שהאומה לא תהיה עזובה, יש ענין שהארץ לא תהיה שממה. ועוד שם (מד, כו): "האמר לירושלם תושב ולערי יהודה תבנינה וחרבותיה אקומם" - ירושלים צריכה להיות מיושבת לא רק כדי שישראל ישובו בה, אלא כדי שיהיו בה חיים אלקיים, משום שכך שורה השכינה בעולם.

להגדרות אלה ישנה נפקא מינה נוספת. כדי שארץ ישראל תהיה ביד ישראל, דרוש גם שיהיו יהודים מחוץ לארץ, למשל שגירים של המדינה בארצות אחרות, אנשים הנמצאים שם כדי לקנות נשק למדינה, או כאלה הנמצאים מעבר לגבול כדי לשמור על המדינה, ויתכן שלשם כך ישנו צורך אף לקיים ישוב קבוע מחוץ לגבולות הארץ. אדם כזה, החי על אדמה טמאה, אינו מקיים באופן אישי את מצות ישוב הארץ שעל הגברא, אך הוא מקיים את מצות ישוב הארץ הכללית.

המצוה הכללית של ישוב הארץ היא המצוה העיקרית, ראשית מפני שהיא המצוה הציבורית שהיא מקור המצוה הפרטית, ועוד משום שבזכותה הארץ איננה שממה ויש בה חיים אלקיים. מצוה זו מחייבת להחזיק במרחקים אנשים המקיימים בפועל את מצות ישוב ארץ ישראל, אף שהם נמצאים על אדמה טמאה. אנשים אלו הם השליחים של כל האומה לקיים את מצות ישוב ארץ ישראל הכללית.

נחלת ישראל ונחלת השכינה

בתחילת פרשת ראה (דברים יב, ג) מובאת מצוה להכרית, לנתץ ולהרוס את העבודה-זרה הנמצאת בארץ: "ונתצתם את מזבחתם, ושברתם את מצבתם,

ואשריהם תשרפון באש, ופסילי אלהיהם תגדעון, ואבדתם את שמם מן המקום ההוא". הרמב"ם מביא מצוה זו ואומר: "מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנקמר (דברים יב, ב) 'אבד תאבדון את כל המקומות' ונקמר (דברים ז, ה) 'כי אם כה תעשו להם' וגו'. ובארץ ישראל מצוה לרדף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצוין לרדף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו". כלומר, הרמב"ם - על פי דברי הספרי - אומר שבמצוה זו יש הבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ - בחוץ לארץ יש להשמיד כל עבודה זרה המגיעה לרשותנו, אולם אין צורך לחפש אחריה, ואילו בארץ ישראל עלינו לחפש את העבודה זרה כדי להשמידה. גם הרמב"ן בחידושו (קידושין לו, א ד"ה 'מה ע"ז') מביא חילוק זה.

לכאורה, הדברים תמוהים - הלא השמדת עבודה זרה איננה מצוה התלויה בארץ. הרי אסור לעבוד עבודה זרה או לעשותה בכל מקום, בין בארץ ובין בחו"ל.

נראה שיש להסביר חילוק זה באופן דומה למה שנתבאר לעיל. בחוץ לארץ, השמדת עבודה זרה היא מצוה על הגברא, שכאשר מגיעה לידו עבודה זרה עליו להשמידה. אולם בארץ ישראל ישנה מצוה לנקות את הארץ מעבודה זרה, המצוה היא מצד החפצא, לא רק שהאדם יתרחק מעבודה זרה, אלא שהארץ תהיה נקיה מעבודה זרה. הגר"א (בביאורו לשו"ע י"ד קמו ס"ק כ) מבאר שדין זה נלמד מלשון הכתוב "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא" - יש לנקות את המקום מעבודה זרה.

ארץ ישראל ועבודה זרה הן תרתי דסתרי. כשם שאנו מצווים לגאול את הארץ מריבונות זרה ולהכניס אותה לריבונותנו, אנו צריכים לגאול אותה מתרבות זרה, לשחרר אותה מעבודה זרה. שהארץ צריכה להיות נחלת ישראל הנמצאת ברשות ישראל, היא צריכה להיות נחלת השכינה.

מכאן נראה עוד שבחוץ לארץ המצוה היא פרטית - כאשר אדם רכש מקום שיש בו עבודה זרה, עליו להשמיד אותה. אולם המצוה לנקות את הארץ מעבודה זרה, "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא", הינה מצוה כללית, מצוה האומה, המוטלת על המלך או על הממשלה. כשם שישנה מצוה כללית שלא להשאיר את הארץ ביד האומות, ישנה מצוה כללית שלא תהיה בה עבודה זרה.

כי רצו עבדיך את אבניה

קווי יסוד למאבק על ארץ ישראל
ולמאבקים ציבוריים בכלל

| הרב איתי הלוי |

נאמר בחנוכת הבית במגרון - אלול תש"פ

במאבק על מגרון נדרשנו להתמודד עם דילמות שונות. דילמות אלו עשויות ללוות מאבקים ציבוריים נוספים, הן בתחום ההתיישבות והן בנושאים אחרים, לכן התבקשתי לשרטט את קווי היסוד למאבק על מגרון מתוך תקווה שזה יביא תועלת לאלו שעוסקים במאבקים ציבוריים כאלה ואחרים.

ישנם שני דברים שראוי להתייחס אליהם בהקשר למאבק: א. היסודות הרוחניים שליוו אותנו וסייעו לנו להתמודד עם איום הפינני. ב. ההתנהלות המעשית הפרקטית שלנו שהיא הנגזרת של היסודות הללו. בשורות הבאות ניגע בכמה נקודות המתייחסות הן לעמדה הנפשית והרוחנית בתקופת המאבק והן להשלכות המעשיות שלה.

שימוש תלמידי חכמים

בראש ובראשונה, מעבר לכל העקרונות שנבקש לשרטט כאן, לדעתי הנקודה המהותית ביותר היא - שימוש תלמידי חכמים. אני זוכר שבתום המאבק, לאחר שנאלצנו לעבור לתחתית הגבעה, התעוררה בי תחושה חזקה שלולא ההדרכות שקיבלנו מתלמידי חכמים גדולים 'לא היינו מוצאים ידינו ורגלינו בבית המדרש'.

כלומר הצורך בהתייעצות תכופה ומתמדת עם תלמיד חכם גדול שירומם את המבט וייתן קריאת כיוון נכונה למאבק היא חיונית מאין כמותה.

הרב בעין איה [שבת א' פרק ראשון סע' נה] מבאר ששימוש תלמידי חכמים נותן לאדם דבר שהוא מעבר לתובנות או ערכים מסוימים. אמנם במהלך לימודו אדם מברר לעצמו עקרונות וערכים שונים ומגבש לעצמו תפיסת עולם, אך עקרונות אלה הם רק לבושים של הרוח הכללית, רוח התורה, רוח האומה, שהיא מעבר לתובנות ולמילים. רוח זו היא עיקר העניין ואותה צריך להביא לידי ביטוי. כאשר מגיעה שעת מבחן, יש צורך לשקלל את כל הערכים השונים על פי אותה רוח כללית ולהכריע בצורה מדויקת כיצד לנהוג למעשה. הכרעה זו אינה 'מתמטית' אלא דרושה לה 'אובנתא דליבא' הנובעת מטביעות עין מיוחדת התופסת את המציאות במימד העומק שלה. תלמיד חכם גדול שחי את ערכי התורה בצורה שלמה והרמונית והאמת מצוירת לו בכל בהירותה רואה לנגד עיניו את תמונת המציאות השלמה ומתוכה הוא יכול להורות הלכה למעשה במצבים מורכבים.

שמעתי מדודי, הרב אלי סדן, שבזמנו הוא שם לב שהרב טאו שליט"א נכנס לשיעורים של הרב צבי יהודה זצ"ל בשלב מתקדם מאוד, בזמן שהרב טאו עצמו כבר היה מעביר שיעורים באותם נושאים שבהם עסק הרב צבי יהודה. הוא שאל את הרב טאו מדוע הוא נכנס לשיעורים אלה, הרי הוא מכיר את הסוגיות הללו לפני ולפנים? הרב טאו ענה לו שאולי הוא יודע מה הרב צבי יהודה עומד לומר בשיעור, אך הוא נכנס כדי לשמוע את האינטונציה של הרב, את הניגון, את האווירה והרוח של הדברים, את הטמפרטורה בה הם נאמרים - את אותו דבר שהוא מעבר למילים. במשך כל המאבק על מגרון ליוותה אותנו ההרגשה שאנו זקוקים לעצה והדרכה. אמנם אנחנו אלה שהיינו שקועים בעומק הסיטואציות וההתלבטויות השונות, אך דווקא בשל כך היינו זקוקים למישהו שישקיף על הדברים מלמעלה, בבחינת 'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים'. לנו הייתה יכולת להסתכל על הדברים מנקודת המבט שלנו אך היה דרוש לנו תלמיד חכם שיבחן את הדברים מצד טובת האומה בכללותה, שיכריע מה יביא יותר קידוש השם מתוך מצבי חילול השם שבהם היינו נתונים. לכן לאורך כל הדרך נועצנו בתלמידי חכמים גדולים.

אני חושב שזו נקודה מרכזית מאד, וזו העצה הטובה ביותר שאפשר לתת לאנשים שמתמודדים עם סוגיות במרחב הציבורי וצריכים להכריע בהלכות ציבור. הלכות אלו מהוות חלק חשוב ומרכזי בתורה, 'החלק החמישי של השולחן ערוך', וככל שהחיים הלאומיים מתחדשים כך גם העיסוק בנושא זה צריך להוסיף ולהתחדש. לכן דרושים לנו תלמידי חכמים בעלי גובה רוחני שידעו להכריע ולהתוות דרך בעניינים אלו.

לשם שמים

כוונה לשם שמיים היא דבר יסודי וחשוב מאוד בכל דבר שעוסקים בו, אך בעניין בו אנו עוסקים היא חשובה באופן מיוחד.

להחלטות שמתקבלות בסוגיה כמו זו של פינוי ישוב ישנן השלכות רבות המשפיעות על החיים במעגלים רחבים. זה משליך על חיי הפרט, חיי המשפחה, חיי הקהילה, על ההתיישבות באזור כולו, ועל החיים הלאומיים. כמעט לכל החלטה שמתקבלת ישנם מחירים לכאן ולכאן, החל ממחירים כלכליים וכלה במחירים אידיאולוגיים. דבר זה עלול לגרום לכך שבכל צעד שבאים לעשות נכנסים לחשבונאות בלתי פוסקת מה נרוויח ומה נפסיד, דבר הגורם לטלטלה נפשית ולחוסר יציבות.

לכן במצבים כאלו צריך בראש ובראשונה לפעול לשם שמים. שיקול-העל שצריך לעמוד לנגד עינינו כשניגשים לקבל החלטה כלשהי הוא איך מוציאים לפועל את רצון ד'. כיצד מצליחים להיות נאמנים לתורת ד' ולאמת בטהרתה בלי שום חשבון אחר. עם שאר החשבונות יש להסתדר אחר כך, קודם כל יש לפעול לשם שמים.

דברים אלו מתבארים בדברי הרב זצ"ל [עין איה שבת א' פרק ראשון סע' כה] ביחס להלכה שיש לבנות את בית הכנסת "בגובהה של עיר". הרב מבאר שמשמעות בניית בית הכנסת בגובה העיר היא שהשיקול הקובע בכל התנהלות הקהילתית צריך להיות הכוונה הטהורה לשם שמים. בכל דילמה אידיאולוגית או חברתית, אפילו כשיש מתחים בתוך הקהילה, תמיד יש לשאת עיניים אל בית הכנסת, אל מקום הופעת הקדושה, וכך מקבלים החיים את הכיוון והאוריינטציה הנכונה שלהם. אם עושים חשבונות אחרים, שהרב מכנה אותם "חשבונות חילוניים" - אף אם נדמה לעתים שיש בהם קורטוב של אמת - כל ההתנהלות עלולה לקבל כיוון אחר שעשוי להנמיך את כל העניין.

במהלך המאבק הזכרנו כמה פעמים שהחשש העיקרי שלנו אינו, ולפחות לא צריך להיות, שמגרון תפונה, חס וחלילה; אלא החשש העיקרי הוא שמא אנו לא נעשה את מה שמוטל עלינו לעשות, את מה שנכון לעשות. על חשש כזה נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד" וכדברי הגמרא בברכות [ס.]: "ההוא בדברי תורה כתיב". על שאר הדברים יש פחות צורך לדאוג. כמובן שאם מגרון תפונה זה יהיה חילול השם גדול, וזה יכאב ויצער אותנו מאוד, אבל אם אנו נעשה את כל המוטל עלינו, ובסופו של דבר הקדוש ברוך הוא יגלגל שמגרון תפונה, כנראה שכך צריך להיות. לעומת זאת אם אנו לא נמלא חלילה את תפקידנו ולא נממש את שליחותנו בעולם הרי זה דבר חמור פי כמה. כמובן שתובנה זו אינה באה להחליש את המאבק או לתת לגיטימציה

כל שהיא למחשבות ההרס. בוודאי שאנו צריכים לעשות את כל המאמצים ולפעול ככל יכולתנו כדי לעצור את הפינוי, אבל הכול רק מתוך נאמנות מוחלטת לרצון האלוהי ובלי חשבונות אחרים.

הנקודה הזו נשמעת אולי כדבר פשוט ומובן מאליו, אבל להבנתי היו לה לא מעט נפקא-מינות בצמתים שונים שעמדנו בהן. במהלך המאבק היו נקודות רבות שבהן היה ניתן להתפתות לחשבונאות, לא רק חשבון פרטי אישי אלא גם חשבון כביכול אידיאולוגי - אלא שלא תמיד חשבון זו עלה בקנה אחד עם המגמה של לשם שמים. היסוד המנחה צריך להיות - נאמנות מוחלטת לאידיאל, לאמת הצרופה, כמובן בגבולות האפשר ולפי הכוחות והיכולות.

סיטואציה אחת שתעזור אולי להסביר נקודה זו: לאחר הפינוי, כאשר היינו במדרשת עפרה, התקשרו אלינו מספר אנשים וטענו שכמעט אף אחד לא שמע על הפינוי, ולכן כדאי שנעשה קצת רעש בתקשורת מכמה סיבות: כדי לזעזע את עם ישראל, כדי להראות איזה חילול השם היה פה, כדי שפינוי כזה לא יקרה שוב וכו'. האמת היא שמאוד משך אותנו להסכים לכך ולעשות מעין מסיבת עיתונאים שתסביר איזה מעשה נורא נעשה כאן, לאו דווקא מהצד הפרטי והאישי שפגעו בנו ועשו כלפינו מעשה נבזי, אלא מסיבות אמתיות - כדי למנוע פינוי עתידי וכו'. אולם התייעצנו על כך עם תלמיד חכם חשוב והוא אמר לנו שלא כדאי לעשות זאת. הוא נימק זאת שדי בחילול השם שקרה בעצם הפינוי ואין צורך להעצים את זה עוד ולפרסם זאת קבל עם ועדה. ניתן להתווכח עם הדרכה זו, שהרי בצד השני עומדים שיקולים כבדי משקל, אולם אנו בחרנו ללכת על פי עצה זו ואני חושב שטוב עשינו. על כל פנים כדי לעמוד בהדרכה מעין זו צריך להשתדל מאוד בטהרת הנפש, לשים את כל החשבונות בצד, ולפעול רק מתוך נאמנות לאמת.

בשם כל ישראל

הרב עמיאל שטרנברג שליט"א הזכיר שמצות ישוב ארץ ישראל היא בעיקרה מצווה כללית. על ידי ההתיישבות בארץ - ודאי לאחר הקמת מדינת ישראל - אנו זוכים לקיים את המצווה באופן ציבורי "שלא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות". ברגע שהאומה חוזרת לארצה מצוות ישוב הארץ מקבלת אופי כללי ומשקלה גדול הרבה יותר ממשקלו של מעשה התיישבות פרטי. אם כן, הערך האידיאלי שלנו בהקמת ישוב בארץ ישראל נובע מהיותנו שליחי צבור, שליחי המדינה שמחילה באמצעותנו את ריבונותה על חבל ארץ זה.

וכאן נשאלת השאלה מה צריך לעשות במצב אליו נקלענו, שבו אותה מדינה, אותה ישות ציבורית שמכוחה אנו באים ושאת ריבונותה אנו מבקשים להחיל, באה

ואומרת לנו שהיא אינה רוצה אותנו כאן, שלא נוח לה שנתיישב במקום הזה. אמנם מצד עצמה הממשלה לא רצתה לפנות אותנו, ורק אילוץ משפטי גרם לה לעשות זאת, אך בסופו של דבר המדינה אמרה לנו שהיא אינה רוצה שנישאר במגרון.

במצב כזה ישנם כמה כיוונים אפשריים: כיוון אחד הוא לומר שלא אכפת לנו מהמדינה, שאנו רוצים להמשיך ולקיים את היישוב שלנו בתור התיישבות פרטית. אך לדעתי אם היינו אומרים כך היינו שומטים את הקרקע עליה אנו יושבים, תרתי משמע. אין כמעט ערך להתיישבות - ודאי לאחר הקמת המדינה - אם היא אינה יונקת את כוחה מן הציבור, מהיותנו שליחי כלל ישראל.

הכיוון ההפוך הוא לומר שאם אין 'דעת משלח' אז אין 'שליחות' - כלומר אם המדינה אינה רוצה בנו, אז אין לנו ברירה ואנו צריכים לקום ולהתפנות מעצמנו. גם הכיוון הזה הוא בעייתי מאד, הרי אפילו כאשר מפעל נסגר אנשים מתקוממים ויוצאים לרחובות על הפגיעה בפרנסתם, וכיצד ייתכן שעל פיניו יישוב בארץ ישראל לא יתקיים מאבק אידיאולוגי?!

אם כן, מה צריך לעשות? כיצד ניתן להיות שליח כאשר המשלח אינו חפץ בשליחותך? נראה שיש כאן דרך שלישית הדורשת העמקה ובירור. לפי דרך זו גם במצב כזה אפשר לפעול מתוך תודעת שליחות. אמנם זה נכון שכרגע אוחזת חולשה במנגנונים הלאומיים והם מעוניינים לפנות יישוב בארץ ישראל, זה נכון שבאופן גלוי מוסדות המדינה אומרים לנו ללכת, אבל זהו אינו רצונה האמיתי של האומה. האומה מצד עצמה חפצה לשוב לארצה ואת הרצון הזה צריך להתאמץ ולעורר. צריך להמשיך ולחיות בתודעה בלתי פוסקת שאנו לא פועלים כלל מכוח עצמנו אלא רק מכוח רצון העם החפץ באמת בהתיישבות שלנו. רצון זה הוא לעתים סמוי מן העין אך יש צורך לגלות אותו ולממש אותו בפועל.

בכיוון הזה ניסינו ללכת ובמובן מסוים אפשר לומר שראינו בו פירות. בתחילת המאבק, היו רבים שאמרו לנו שיש כאן בעיה משפטית 'אמיתית' ושצריך לוותר על המקום. כמעט כל אנשי הציבור שפנינו אליהם אמרו לנו: 'אל תעשו בעיות, תסכימו להצעת ההעתקה שהציעו לכם ותפטרו אותנו מכאב-הראש הזה'. אך אנו זיהינו כאן נקודה מהותית שיש להיאבק עליה בכל הכוח. מעבר לעצם החרפה שיש בפינוי יישוב בארץ ישראל היה כאן ניסיון תקדימי ומסוכן להשתמש באיצטלא משפטית על מנת לפנות יישוב בארץ ישראל ולהחליש את האחיזה של העם בארצו. על הנקודה העקרונית הזו נאבקנו. זיהויה זה התברר בהמשך כנכון כאשר נעשו ניסיונות נוספים להשתמש באותו טיעון של 'אילוץ' משפטיים כדי לפנות מקומות נוספים - בגבעת אסף, עמונה, גבעת האולפנה, ונתיב האבות. על כל פנים, ככל שהמאבק צבר תאוצה ראינו שהעקרונות שעליהם אנו נאבקים הולכים ומתבררים, שהלבבות

מתחממים, ושהתמיכה הציבורית במגרון הולכת ומתחזקת. ראינו כיצד עוד ועוד גורמים בכנסת ובממשלה נרתמים לעזור לנו מתוך אמונה שלהתיישבות במגרון יש צידוק מוסרי מלא והיא נעשתה בשליחות המדינה, ברשותה ובסמכותה. לאט לאט המאבק על מגרון קיבל אופי ציבורי רחב, דבר שחיזק בנו את ההרגשה שאנו אכן שליחי ציבור.

במובן זה אני חושב שניתן לראות בתוצאות המאבק הישג לא מבוטל. אמנם, אם מודדים את הדברים באופן פרקטי, נאלצנו לעזוב את מגרון העליונה, ובמובן זה לא השגנו מה שרצינו. אך אם מודדים את הדברים במישור עמוק יותר הרי שהמאבק על מגרון הצליח לעורר את רוח העם, את הסימפטיה והקשר של הציבור למקום הזה בפרט, ואת תחושת השייכות להתיישבות הצעירה בכלל, וזהו בעיניי הישג חשוב.

אחד הפירות של הישג זה הוא דו"ח אדמונד לוי. דו"ח זה קובע שבעצם אין כל שחר לטענות משפטיות בדבר 'קרקעות פרטיות' ביהודה ושומרון. טענות אלה, שעד עתה מנעו שימוש רשמי באדמות אלו מצד המדינה, הוכחו כפיקציה משפטית. לאור זאת הדו"ח קובע שניתן להסדיר כמעט את כל היישובים הצעירים. אמנם חשיבותו של הדו"ח אינה רק משפטית. הוא משנה את תודעת הציבור כולו ביחס לאדמות אלו. הוא הופך את התפיסה לפיה אלו אדמות 'כבושות' הנמצאות תחת ידינו באופן זמני לתפיסה לפיה אלו אדמות משוחררות השייכות לעם היהודי מבחינה מוסרית והיסטורית. אמנם עדיין לא נעשה בדו"ח זה שימוש פורמלי, אך כאמור עצם החיבור שלו הוא חשוב, ומסתבר שיבוא יום וישתמשו בו כראוי.

על כל פנים, תפיסה זו - של אחיזה והתיישבות 'בשם כל ישראל' גם כאשר חלק מנציגי הציבור אינם מעוניינים בכך - על אף שהיא מורכבת, היא אמיתית ויקרה מאוד. מחד היא לא מעמידה את המאבק על הארץ כמאבק של אנשים פרטיים, ומאידיך היא איננה מוותרת על אף חלק מחלקי הארץ. דרך זו גם מאוד מחזקת את מי שנאבק, והיא חיזקה והעצימה אף את הקהילה שלנו. נכון שהייתה על דרך זו גם ביקורת פנימית בתוך הקהילה, ואפילו תסיסה, אך זה לגיטימי לגמרי. כמעט בלתי אפשרי לעבור משבר כזה בלי תסיסה פנימית. בסך הכל הקהילה שמרה על עצמה במהלך המאבק עם הראש מעל המים, ובמפרשים שלנו נותרה עדיין רוח גדולה להמשיך קדימה, להתקדם ולפתח.

ממלכתיות

נקודה נוספת הקשורה לנושא הקודם היא הממלכתיות. במהלך המאבק נערך, שלא בידענתנו, הסכם בין גורמים בהתיישבות לבין הממשלה

לפיו היישוב יועתק למקום אחר. הסכם העתקה זה נעשה, כאמור, מאחורי גבם של תושבי היישוב ובלא ידיעתם. כשבררנו קצת מאחורי הקלעים הבנו שהדבר נעשה מתוך תפיסה שאנו 'ממלכתיים' ולכן יהיה קל יותר לקבל את הסכמתנו למהלך. לימים, אף השתמש אלוף הפיקוד בטיעון זה כלפינו כשנפגשנו עמו ימים ספורים לפני הפינוי. הוא הכין שיעורי בית וידע שהתחננו בבית מדרש הדוגל בממלכתיות, ולכן טען בפנינו שעל פי הדרך בה חונכנו עלינו לציית לצו הפינוי ללא עוררין.

אני חושב שבנקודה זו התברר במאבק בירור משמעותי. להיות ממלכתי אין פירושו להיות כנוע וחסר עמדה. ממלכתיות איננה צייתנות גרידא לחוקי המדינה או לפקודות הצבא. אדם ממלכתי הוא אדם שנאמן לרוחה של הממלכה, לרוח האומה, ולא לחולשותיה. זה נכון שהנאמנות למדינה באה לידי ביטוי גם ברצון לחזק את המנגנונים השונים של המדינה; את הצבא, את הכנסת ואת הממשלה - ולכן צריך להיזהר שלא 'לשבור את הכלים' ולהחליש את המנגנונים הללו - אך בד בבד אסור לוותר על הרוח הגדולה של עם ישראל שאותה אמורה המדינה לבטא. כאשר המדינה מחליטה החלטה המנוגדת לעקרונות היסוד של קיומה יש להיאבק כנגד החלטה זו בכל הכלים הרלוונטיים. לכן הרב צבי יהודה זצ"ל היה חוזר ומדגיש בכל שלב במאבק על הארץ - שלאף ממשלה אין לא זכות ולא סמכות לוותר ולו על חלק אחד מחבלי המולדת מפני שלא היא 'בעלת הבית' על הארץ אלא האומה לדורותיה.

הבנה מורכבת זו של מושג ה'ממלכתיות' העמידה אותנו לעתים בפני מצבים מורכבים. לדוגמא, ביום הפינוי הגיע למגרון העליונה הפרוייקטור של הפינוי, אישיות בכירה במשרד הבטחון שהייתה אחראית על כל התכנון והביצוע של הפינוי וההרס. לאחר מכן התברר לי שיהודי זה עשה גם הרבה דברים טובים בחייו למען עם ישראל, והוא גם זה שבנה בהמשך את מגרון התחתונה, אך באותו יום הוא היה שותף מרכזי במעשה הפינוי. על כל פנים, כשהוא הגיע למגרון באותו יום עברתי לידו בלי לדעת מיהו. פנחס ולרשטיין ראה אותי וקרא לי על מנת להציג אותי בפניו. אותו אדם הושיט לי את ידו לשלום. הסתכלתי בפניו ואמרתי לו: "אני לא מוכן ללחוץ את ידך! אתה עושה היום מעשה נבלה!". הוא היה המום. הוא נפגע מאוד ואף סיפר על כך לכמה אנשים מתוך תרעומת גדולה על ההתנהגות שלי כרב המקום. לדעתי הסיבה שהוא הרגיש כל כך רע עם מה שעשיתי היא דווקא העובדה שהוא אדם טוב ומצפוני ייסר אותו. היה לו חשוב ללחוץ לי את היד כדי להרגיש את הידידות בינינו ולהרגיע במעט את מצפוני, אבל בדיוק מסיבה זו לא הסכמתי להיענות לבקשתו, רציתי שהוא ירגיש מוסר כליות עמוק על מה שהוא עושה, שירגיש חזק עד כמה זה מעשה נורא! העובדה שזה כל כך התסיס אותו דווקא הראתה לי עד כמה זו הייתה התגובה הנכונה. כעבור כמה ימים, התחילו לדון על הקמת מגרון התחתונה, ושוב

נפגשתי עם אותו אדם. כשהוא הבחין בי הוא שאל אותי, מעט בציניות, אם כעת אני כבר מוכן לדבר אתו. אמרתי לו שכאשר היד שלו בונה - אני שמח ללחוץ אותה, אך כשהיא הורסת - אין לי כל עסק איתה.

סיפרתי את הסיפור הזה לכמה אנשים. חלקם הרימו גבה ואמרו שככה לא מתנהגים. אבל תלמיד חכם שהתייעצתי אתו לאחר מעשה דווקא חיזק אותי שכך היה נכון לעשות. כאשר המערכות זורעות הרס וחורבן אנחנו לא יכולים לשתף איתן פעולה. אין גם שום ענין ליצור כאן מראית עין של ידידות. הרי לא מדובר פה במשחק בין שני צדדים, אלא במעשה חמור מאוד.

על כל פנים, ההתנהלות בתוך אירוע כזה של פינוי יישוב, מבחינת היחס למדינה ומוסדותיה, היא מורכבת מאוד. זו מעין הליכה על חבל דק הדורשת זהירות שלא לנטות יותר מדי לאחד מהצדדים, בדומה לחפינת הקטורת שהיא 'עבודה קשה שבמקדש' ויש להיזהר בה 'שלא יחסר ושלא יותר' [יומא מז].

העתקה

כידוע, הציעו לנו לעבור לישוב אדם, ולקבל שם שטח הרבה יותר גדול ומסודר מאשר במגרן.

יש מקום אולי לדמות מקרה זה למעשה שקרה בירושלים לפני כמאה שנה. היה שם סיפור שיהודים קנו תמורת סכום כסף גדול מבנה כדי שישמש כבית חולים. אלא שמבנה זה היה ממוקם באזור ערבי והתושבים הערבים, שלא רצו שיהיה שם בית חולים יהודי, החלו להתנכל למקום. כתוצאה מכך חזרו בהם הרוכשים מכוונתם וביקשו למכור את המבנה בכסף ובסכום שיתקבל לבנות בית חולים במקום אחר. הם קיבלו הצעת מחיר נדיבה מאוד מקונים נוכרים ועלתה השאלה אם מותר להם למכור את המבנה מצד איסור 'לא תחנם' - לא תיתן להם חניה בקרקע.

לשאלה זו נדרשו מספר גדולי ישראל ביניהם רבה של ירושלים רבי שמואל סלנט [הובאו דבריו בספר זכר שמחה סימן ריד] ובעל ה'תורת חסד' [רבי שניאור זלמן מלובלין, מתלמידי הצמח צדק, שעלה לירושלים ונעשה רבה של עדת החסידים בעיר, הובאו דבריו שם סימן רטו]. כולם הסכימו שהשיקול הכלכלי - כלומר עצם העובדה שיש צורך בכסף שיתקבל על מנת להקים באמצעותו בית חולים אחר - אינו מהווה סיבה להתיר למכור את המבנה לנוכרי. אולם בעל ה'תורת חסד' הציע הצעה אחרת [שם אות ז]; הוא הציע לא למכור את המבנה לנוכרי בכסף אלא לתת אותו לנוכרי ולקבל תמורתו מהנוכרי מבנה גדול יותר הנמצא במקום אחר. סברתו הייתה שכיוון שבסופו של דבר הנוכרי נשאר עם פחות 'חניה בקרקע' אין בכך איסור. אלא שהגאון מטשיבין [דובב מישרים חלק ב סוף סימן מז וחלק ג סימן א] פקפק

בעצה זו. הוא טען שלא בטוח שנכון לדון בזה על פי החשבון הכולל - האם סך הכל יש לנוכרי יותר או פחות חניה - אלא יתכן שיש לדון על כל יחידת שטח בפני עצמה. כלומר אם שטח מסוים נמצא בידי ישראל יש איסור עצמי להוציאו ממצב זה ולהעבירו לידי נוכרי אף אם בתמורה לכך יתקבל שטח גדול יותר.

סברתו היא שיתכן שהיסוד של 'לא תחנם' הוא האיסור להפקיע את קדושת המקום [שמקום שנמצא ביד ישראל נתקדש בקדושת ישראל] ואם כן כל העברה של מקום יהודי לידיים נוכריות כרוך בבעיה עצמית של הפקעת קדושה ללא תלות מה מקבלים בתמורה.

אמנם למען האמת נראה שהדיון שם שונה בתכלית מנידון דידן. הדיון שם היה רלוונטי אלינו אם היו מציעים גם לנו לקבל תמורת אדמות מגרון אדמות שמוחזקות בידי ערבים, אולם במקרה שלנו לא הוצעו לנו כלל קרקעות של ערבים אלא קרקעות שכבר מוחזקות בידי ישראל, אמנם קרקעות שעוד לא קיימת בהן התיישבות יהודית, אך מכל מקום הן לא מוחזקות בידי גויים אלא הן חלק מתוכנית מתאר של יישוב יהודי קיים. בקיצור, כל הדיון של האחרונים הוא רק כאשר בתמורה לשטח שנותן היהודי לנוכרי הוא מקבל חזרה מהנוכרי שטח גדול יותר ולא כאשר הוא מקבל את השטח מיהודי.

מטעמים אלה ומטעמים נוספים לא הסכמנו לקבל את הסכם ההעתקה. זאת על אף שהיינו יכולים להרוויח ממנו רווחים רבים, הן מבחינת המקום - שהיינו עוברים למקום מרווח יותר, הן מבחינת הזמן - שהיו בונים שם עבורנו את הבתים בקצב מהיר יותר. אך כאמור - השתדלנו בכל שלבי המאבק לא לתת לשיקולים זרים להנחות אותנו אלא לעשות רק מה שנכון ואמיתי מצד טובת האומה וקידוש השם. בשולי הדברים יש להעיר שהסירוב שלנו לעבור לאדם לא ביטל כלל את תוכנית הבנייה במקום החלופי. בגלל המחשבה של הרשויות שאולי כן נסכים לעבור נבנה בינתיים גם המקום החלופי ועכשיו עומדת שם שכונה לתפארת, כך שהסירוב שלנו לא רק שלא החליש את ההתיישבות אלא חיזק אותה הן במובן האידיאולוגי והן במובן המעשי.

לסיכום: עוז וענוה

אם נסכם את האמור עד כאן, דיברנו מצד אחד על הצורך במאבק אידיאולוגי בלתי מתפשר לשם שמים ומצד שני על מאבק שאינו נובע מתוך עמדה נפשית אנטי-ממסדית אלא מתוך אהבה גדולה למדינה ואמונה עמוקה ברוחו הגדולה והבריאה של העם.

כיום ישנם מאבקים נוספים, לא רק על ארץ ישראל אלא בעיקר ביחס לסוגיות שונות של דת ומדינה, ונראה שנכון לאמץ דפוס זה גם במאבקים אלו.

נסיים בדברים שמביא הרב צבי יהודה בספר נפש הראי"ה [עמ' כא] על הדרך בה התמודד מרן הרב זצ"ל עם מצבים מורכבים מעין אלה, כאשר אהבת ישראל הגדולה שלו, רגישותו הרבה וענותנותו העצומה, לא סתרו כלל את זקיפות הקומה והצבת העמדה ביחס לנושאים עקרוניים בדברים שבקדושה. וכך הוא כותב:

"ומתוך אותו העוז העליון הלכה ונשגבה הענוה הפנימית, הגדולה מכולן, עם הגבורה הרוממה ומופלאה. "עדינו העצני, כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ". לעומת כל הסבלנות והרכות התמידית, הבלתי מוגבלת, גם בנוגע לאישיותו וגם בענייני הנהגת הצבור, הייתה מתגלית שלהבת הקודש של ריתחא דאורייתא על ארבעה דברים אלה: [א] על חלול השם של הפקרות והתפרצות עבריינית; [ב] על ביזוי תלמידי חכמים וחלול כבוד התורה; [ג] על מזימת פרודים והתחלקויות ופגימות בקדושת אחדות כלל ישראל; [ד] על מאיסה בארץ חמדה בקנטור והלעזה עליה ועל פעולת ישובה, בהפרעה למהלך עבודת קדשה ובמעוט אמונה בהשגחה הא-להית והכרת מעשה ד' הגדול המתגלה בה.

בחיים התדיריים, שכולם היו תורה, הלא היה ממש שפל וכא לפני כל אדם, בלא כל הרגשת איזה ערך ומעמד מיוחד, אבל בהגיע עת עניינים כלליים, של שמירה מחלול השם בהפקרות עבריינית פומבית, של הרמת קרן התורה וכבודה, של הגנה על מצב הישוב בארץ וחיזוקו, של הגנה על עמדת כלל האומה בארץ וקדושת ירושתו, של קדוש שם ד' הגדול על מהלך תחייתו ועבודתה המדינית, של הצלת נפשות בישראל ושמירת קיום הישוב מתוכה, - אז הופיעה אותה תקיפות הגבורה רבת העצה ואדירת התוצאות, כלפי קרובים וכלפי רחוקים, כלפי קטנים וכלפי גדולים, בבית ישראל פנימה ובאומות העולם מסביב, ודבריו, של ירא השמים הגדול, שתמיד דרש "והקדים את מורא שמים לעומת מורא בשם ודם", היו מוכרחים להיות נשמעים ולהשיג את מטרתם."

"ומתוך אותו העוז העליון" - האחיזה של הרב בתורה, 'אין עוז אלא תורה', "הלכה ונשגבה הענוה הפנימית, הגדולה מכולן" - הרב זצ"ל היה עניו שאין כדוגמתו, בעל יכולת התבטלות עצומה, ממש כאסקופה הנדרסת. ישנם סיפורים רבים על אנשים שביזו אותו ומררו את חייו, וכשאתם אנשים היו צריכים אחר כך עזרה הוא מיד נרתם לטובתם ללא כל היסוס. הענוה העצומה של הרב הלכה יחד "עם הגבורה הרוממה והמופלאה" במה ששייך לענייני כלל ישראל - שתי המידות הללו, הענוה והגבורה, היו אצל הרב בחוברת אחת באופן מופלא ולא סתרו אחת את השנייה.

"עדינו העצני, כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת" - מלא עדינות, ענוה וטהרה, "ובשעה שיצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ".

וממשיך הרב צבי יהודה ומפרט את הדברים. "לעומת כל הסבלנות והרכות התמידית הבלתי מוגבלת, גם בנוגע לאישיותו" - כלומר לגבי כל מיני פגיעות פרטיות בו או בכבודו היה רך כקנה, "וגם בענייני הנהגת הצבור" - כלומר כאשר היה מדובר בענייני ציבור שלא היה להם מחיר אידיאולוגי לא היו לרב שום גינונים, הוא לא ביקש לעצמו שום מעמד או כבוד ולא התעקש על אצטלא דרבנן.

יחד עם הענוה והרכות התמידית הבלתי-מוגבלת "הייתה מתגלית שלהבת הקודש של ריתחא דאורייתא" כדברי הגמרא [תענית ד.]: "האי צורבא מרבנן דרתח - אורייתא הוא דקא מרתחא ליה", ומבאר שם רש"י: "שיש לו רוחב לב מתוך תורתו ומשים לליבו יותר משאר בני אדם", כלומר התורה בונה בתלמיד חכם רגישות מוסרית מיוחדת. לכן, כשהוא רואה דבר שיש בו חילול השם, כואב לו מאוד וקפדנותו מתעוררת. כל זה אינו קורה למרות הענוה שלו אלא בגלל הענוה שלו. הדבר היחיד שמרתיח אותו הוא הריתחא דאורייתא - הנאמנות שלו לאמת, לתורה ולרצון ד'.

"שלהבת הקודש של ריתחא דאורייתא" היתה מתגלה "על ארבעה דברים אלה" - בארבעה דברים הרב זצ"ל לא נשא פנים לאיש אלא נאבק עליהם בכל כוחו.

הדבר הראשון: "על חלול השם של הפקרות והתפרצות עבריינית" כלומר במקום שהיה חילול השם, בעיקר בפרהסיא, כגון חילול שבת, אכילת מאכלות אסורות, חוסר צניעות וכדומה. לדוגמא, ישנה אגרת [אגרות ד' החדשות אג' שלה נדפסה גם במאמרי הראי"ה עמ' 341] בה הרב מדבר על התרבות הבליינית המצויה ברחובות בחריפות נוראה ובכאב עצום. וכך הוא כותב: "האם באמת אין לנו עסק אחר וצביון אחר בארץ ישראל כי אם להכניס לתוכם את הפסולת של כל המנהגים הגרועים אשר לעמים?!... כלום חסר לנו בימים הללו כי אם שטיפה אחרי ריקודים ומחולות מכל המינים, אבדת כסף וזמן, התמדה בבתי הראי-נוע ותעלוליהם ועוד כאלה?!". הוא ממשיך וכותב: "האם נשינו צריכות דווקא ללכת אחרי האופנה היותר פרוצה והכל כדי לחקות את הנימוסים של אירופה הגוססת?!". דווקא לאגרת החריפה הזו נותן הרב את הכותרת 'פצעי אוהב', רצונו לומר: אני פצוע כל כך דווקא בגלל שאני כה אוהב אתכם. בסיום האגרת הוא כותב: "סלחו על בטויי הקשים היצאים מקרב לבב המלא לכם אהבה וכבוד אין קץ". הדברים הללו כאבו לרב עד עמקי נשמתו ולכן הוא דיבר עליהם בזעזוע גדול.

הדבר השני: "על ביזוי תלמידי חכמים וחלול כבוד התורה". כלומר, אם חס וחלילה ביזו תלמיד חכם, הרב זצ"ל לא נח ולא שקט עד שדאג שתהיה על כך מחאה חריפה ושהביזוי לא יימשך חלילה.

דבר שלישי: "על מזימת פרודים והתחלקויות ופגימות בקדושת אחדות כלל ישראל". את הנקודה הזו צריך להבין. הרב לא חשש ממאבקים אידיאולוגיים, אך הוא לא הסכים בשום פנים ואופן עם הגישה שמנסה להוציא חלקים מכלל ישראל החוצה. הוא לחם בתפיסה הסקטוריאלית בה כל סקטור אומר על חברו: 'אם הם לא חושבים כמונו אין לנו עסק איתם', את זה הוא לא קיבל בשום פנים ואופן. יש לנו עסק עם כולם ואנחנו דואגים לכולם. כולם אחינו בני ישראל וכולם בונים יחד את האומה הישראלית.

עם זאת, הרב לא התכוון שצריך רק להיות נחמד לכולם כדי שלא יהיו פירודים. ההיפך הוא הנכון, הוא סבר שהעמידה על האמת והמאבק עליה הם אלה המונעים פירודים והם השומרים על אחדות העם. כך נשמר הלשד הפנימי של האומה ונשמרת קדושת ישראל שהיא התימות המחברת את חלקי האומה יחד. ומכל מקום, אל מול ניסיונות שונים לפצל את האומה ולהפריד אותה לקהילות נלחם הרב בכל תוקף.

הדבר האחרון, שהוא קשור מאוד לנושא שלנו: "על מאיסה בארץ חמדה בקנטור והלעזה עליה או על פעולת ישובה" - אפילו אם המאיסה מתבטאת רק בקנטור והלעזה, או "בהפרעה למהלך עבודת קדשה" - ניסיונות להפריע באופן מעשי להתיישבות בארץ ישראל, "ובמעוט אמונה בהשגחה הא-להית והכרת מעשה ד' הגדול המתגלה בה" - לא רק הפרעה מעשית להתיישבות, אלא גם חוסר הכרה בקידוש השם העצום המופיע בתהליך 'שיבת ציון' וחזרת עם ישראל לארצו. הרב נאבק נגד הדברים הללו בנחישות גדולה.

וכאן חוזר הרב צבי יהודה לחשבון של הענוה והגבורה: "בחיים התדיריים" של הרב, "שכולם היו תורה, הלא היה ממש שפל וכא לפני כל אדם, בלא כל הרגשת איזה ערך ומעמד מיוחד" הרב לא החזיק מעצמו מאומה! "אבל בהגיע עת עניינים כלליים, של שמירה מקיפית של השם" בארבעת הנושאים הללו: "בהפקרות עבריינית פומבית" נגד קדושת ישראל, למשל בענייני משפחה או חילול שבת; או "של הרמת קרן התורה וכבודה" לעומת ביזוי תלמידי חכמים; "של הגנה על מצב הישוב בארץ וחזקו", ו"של הגנה על עמדת כלל האומה בארץ וקדושת ירושתו, של קידוש שם ד' הגדול על מהלך תחייתו ועבודתה המדינית, של הצלת נפשות בישראל ושמירת קיום הישוב מתוכה - אז הופיעה אותה תקיפות הגבורה רבת העצה ואדירת התוצאות" - כלומר הרב טיכס עצה בעניינים אלו, הוא התאמץ מאוד בשבילים והשקיע זמן ואנרגיה רבים במציאת הדרך הנכונה להיאבק על קודשי ישראל. כיוון שהרב כל כך מסר על זה את הנפש, לכן היו למאבקים גם תוצאות אדירות, "כלפי קרובים וכלפי רחוקים, כלפי קטנים וכלפי גדולים, בבית ישראל פנימה ובאומות העולם מסביב" - כלומר, הפעילות של הרב הכתה גלים והשפיעה במעגלים קרובים ורחוקים,

"ודבריו, של ירא השמים הגדול, שתמיד דרש 'והקדים את מורא שמים לעומת מורא בשר ודם', היו מוכרחים להיות נשמעים" - 'מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים' - "ולהשיג את מטרתם". בגלל שהרב היה כל כך נאמן לאמת בלי שום חשבונות פרטיים, לכן לא היה ניתן להתעלם מדבריו, ומכוח זה הייתה לו גם הצלחה וסייעתא דשמיא.

ברוך ד' אנו שבים ובונים את היישוב, מתפשטים ומטפסים חזרה למעלה. בעזרת ד' הרכס כולו עוד יהיה מיושב, כולל המקום שעזבנו. ומהרה יתקיים בנו "עוֹד אֶבְנֶה וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדִי תַפִּיף וְיֵצֵאת בְּמַחֹל מְשֻׁחָקִים" [ירמיהו לא ג], ואור חדש יאיר על ציון ועל מקראָה ועל כל מרחבי ארצנו, במהרה בימינו.

המאבק על מגרון

קווים לדמותו

לקט מאמרים והארות
מתקופת המאבק על מגרון

לא ארץ נכריה לקחנו

| הרב איתי הלוי |

שבט תשע"ב

מגרון - האתגר והזכות

כתב בעל ספר חרדים (פרק נט) שיש לדעת שבתקופת קיבוץ גלויות, כשישוב עם ישראל לארצו לבנות ולהיבנות בה, יעמדו בדרכו מכשולים וקשיים גדולים. השיבה אל הארץ המובטחת תהווה עבור העם אתגר גדול שידרוש ממנו הרבה תעצומות נפש ועוז רוח.

מחבר הספר, רבי אלעזר אזכרי, אשר חי בצפת לפני כ-400 שנה, לא היה רק 'נאה דורש' אלא זכה להיות גם 'נאה מקיים'. הוא מעיד בעצמו על האתגרים והניסיונות שעמדו בפני תושבי צפת יום יום ושעה שעה "כאשר עינינו רואות היום תמיד, ירא ה' וישפוט".

בהמשך אותו פרק הוא מוסיף וכותב שאת עיקר השכר על מצוות יישוב ארץ ישראל מקבלים דווקא כאשר מתיישבים בה מתוך שמחה גדולה. כלומר לא רק עצם ההתיישבות בארץ היא חשובה, אלא גם, ואולי בעיקר, חשובה האווירה שבה שרויים המתיישבים. השמחה ורוממות הרוח שמלווה את הבונים תוך כדי מאמציהם הבלתי נלאים להיאחז בארץ הקדושה, היא המפתח להצלחה ולברכה שתחול במעשה ידיהם, חרף כל הקשיים.

מיטיב להגדיר זאת בעל ה'פלא יועץ' במילותיו האחרונות בערך 'ארץ ישראל': "אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוותו התדירה וכל ייסורין יקלו בעיניו באהבתו אותה".

דור דור ודורשיו, דור דור ואתגריו. היישוב מגרון, יחד עם עוד יישובים יקרים וחשובים, עומד בימים אלו בפני אתגרים לא פשוטים. נדרשים אנו להתמסרות יום

יומית על יישובה של ארצנו ובניינה. נקראים אנו לעמוד בנחישות בפני רוחות זרות המאיימות לעקור את אשר נבנה בעמל רב.

נתבעים אנו להבין את סוד החיים המונח בכל אבן מאבני ארצנו ובכל רגב מרגבי אדמתנו. ויחד עם זאת, מצווים אנו לעשות זאת מתוך שמחה ורוממות רוח. תודה גדולה לריבונו של עולם צריכה למלא את לבנו ואת פינו על שזיכנו להיות שותפים פעילים עם עמנו במהלך הגדול של שיבת ציון. 'אילו פינו מלא שירה כים ולשונונו רינה כהמון גליו אין אנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו'.

'השיבה שופטינו כבראשונה'

למי באמת שייכת מגרון? יש הרוצים להשתמש ב'טיעונים משפטיים' כדי להסביר את הצורך בפינוי היישוב שהוקם ונבנה בשליחות ובעידוד ממשלת ישראל. ברם, כיום הולך ומתברר לעין כל ש'טיעונים משפטיים' אלה משוללים כל בסיס הגיוני או מוסרי ואינם אלא מסווה לעמדות פוליטיות צרות.

תקצר היריעה שלפנינו מלהאריך ולהסביר כיצד על פי משפט התורה טיעונים אלה חסרי שחר (היבט אחד של הנושא נמצא במאמרו של הרב יעקב אריאל שליט"א בחוברת זו), אך מעניין לשים לב, שלהבדיל אלף אלפי הבדלות, גם על פי המשפט האזרחי הנוהג כיום במדינת ישראל אין לטיעונים אלה על מה להתבסס (מצוויות כיום מספר לא מבוטל של חוות דעת שנכתבו בידי משפטנים בכירים המסבירות כיצד הטענות על 'גזל קרקעות' ועל 'עילה משפטית' שבגינה יש לפנות יישובים הן מוטות מראש ולא ענייניות). יודעים אנו, ויודע כל מי שלב ישר לו, כי 'לא ארץ נכריה לקחנו ולא ברכוש זרים משלנו' (שמעון בן מתתיהו - ספר המכבים), אלא את שלנו נטלנו; באמת ובאמונה, בצדק ובמשפט.

דרך סוגיית ההתיישבות וסוגיות נוספות תלך ותברר לעצמה החברה הישראלית מהו מקור המשפט והצדק שעל פיו מתנהלים חייה. מניין נלקחות אמות המידה הקובעות מה מוסרי וצודק ומה לא, מה עומד במבחן המשפטי ומה אינו עומד.

אט אט נלך ונתוודע לאמת הפשוטה שאין לנו צורך לרעות בשדות זרים כדי למצוא את המשפט ואת הצדק בחיינו. יש לנו שדות רחבים משלנו. יש לנו תורה ויש לנו את מוסר הנביאים. יש לנו דבר ה' מן השמים ויש לנו את חכמי ישראל הגדולים, שעמלו במשך דורות לברר וללבן סוגיות משפטיות מורכבות וסבוכות. מפיהם של אלו אנו חיים ומפיהם נחיה לעד! "אמת מארץ תצמח" - נתפלל ונקווה שהבירורים החשובים שעוברת ארץ ישראל ילכו ויצמיחו את האמת הברורה והנצחית של עמנו, עד שנזכה בקרוב להשבת שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, במהרה בימינו אמן. "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיהו א כז)

חזק את ידי מגיני ארץ קודשנו

בעקבות בניה-בונה של מגרון

| אלישע וישליצקי |

שבט תשע"ב

א. והנצח- זו ירושלים

(ברכות נ"ח) ימים אלה של "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", הם ימי הבירור הפנימי בגאולתם של ישראל, לאורם של ר' עקיבא ותלמידיו ובכללם רשב"י. ביסוד הימים, ההבנה כי חבלי משיח הינם תהליך אינסופי של מאבק וייסורים, התמודדות וסערות, הם לשם החיים של מי שחפץ בחיים, בשכבותיהם העמוקות ולא בנוחותם החיצונית. וכן למדונו מרן הראי"ה ומרן הרצי"ה קוק, לצמוח ולגדול ולהגדיל תורת הגאולה מתוך הסיבוכים. לא בקטנות ולא בחיפזון ולא באיבוד עשתונות.

ב. אחזנה ולא נרפנה

בחבורם של ימי השבועות וירושלים ובצעדינו מיציאת מצרים אל מעמד הר סיני, נפגשים אנו עם "מורשה קהילת יעקב", עם הכח הפנימי של עמך ישראל, סגולתם וטבעיותם ועם משמעותה של המורשה- "אחזנה ולא נרפנה" (רש"י, דברים ל"ג). לפיכך, אנשי מגרון, נשיה וילדיה, ההולכים בעקבות החלוצים והחלוצות שבכל

הדורות ונאחזים יחד עם שכנותיהם- גבעת אסף וגבעת האולפנא בכל מרחבי ארצנו, בהתיישבות רציפה ומסורה, בבניין ללא לאות, זהו מיסודות הנצח והמאבק.

ג. שליחות של ציבור

משימות הנצח והאחיזה גם יחד, מוטלות על כתפי אלה שהענווה והצדק הם אזור חלציהם. הראייה המוסרית והיכולת לשרת נאמנה את מהלך הגאולה, יונקים ושואבים כח וכיוון ממעייני הישועה (ישעיהו י"ב). אשר על כן, לא מאבק כיתתי יישובי לפנינו, כדרך של מאבקים חיצוניים בדורנו, אלא שליחות ציבורית. ולא בכדי נאמר בריש גלי, כי מגרון ושכנותיה ברשות הממשלה הם יושבים, כביטוי אמיתי לכך, שכולם בנות ובנים של כנסת ישראל, ורק מכח הכלל- יש נאמנות ומסירות לעם ולארץ לתורה ולמדינה, ללא שום קרע מלאכותי ביניהם.

ד. משפט וצדק

מערכת המשפט מהווה חלק מהותי מבנייתה של מדינת ישראל על מוסדותיה. בימים ההם בזמן הזה, נקראת המערכת לרומם ולטהר את ערכיה והתנהלותה. האם היא משרתת נאמנה את מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו? האם מערכת המשפט הישראלית מייצגת נאמנה את העם והחברה על כל גווניהם?

האם השופטים והפרקליטות חותרים באמת למשנה ציונית? מגרון ודומותיה מחייבות את מערכת המשפט לחשבון נפש ולהתמודדות בגובה העיניים מול מושגי הצדק, החופש והשוויון שהשופטים והפרקליטות כל כך דוגלים בהם ומניפים אותם אל על. הנה כי כן, דווקא מגיני ארץ קודשינו המגורונים, הם המציבים את המגורונים, מתוך מוסריות וציונות, ומעוררים את כולנו לגלות את הכח הישראלי המקורי, בלי להקטין קומתנו לעומת אומות העולם "הנאורות" המבקשות לטרפנו, בהסוואה ובידיים פשוטות לפנינו, כאילו טהורות, תרתי משמע.

ה. כוחות הביטחון

במבחן השירות והחלוציות, עומד כיום צה"ל באש תופת של חיצים מורעלים בידי ערבים, ארופאים ואנרכיסטים, אשר רוצים להחליש ולקעקע את האמונה בצדקת הדרך, ודווקא אנשי מגרון במוסריותם ובנאמנותם לציבוריות הישראלית, הם אלה שחיבורם לצה"ל נותן כח וצידוק למערכת הביטחון לעשות בנאמנות את תפקידם. מלאכת הקודש של העומדים על משמר ארצנו וערי אלקינו, מתחברת באמת לכל מערך ההתיישבות בחיבור של אחווה אמיתית.

ו. להיות עם חופשי בארצנו

המאבק על הגבעות וההרים והמאחזים, אינו מאבק כיתתי- כוחני גרידא, אלא מאבק לאומי. לפיכך, מאבק זה צריך להתפרס על פני כל הארץ. בצמתים, במחלפים, בבתים ובכיכרות, בכתב ובעל פה, בכינוסים ובאתרים. השותפות במאבק זה מצד כוחות חיוביים - ערכיים הפועלים בכל מרחבי הארץ, כגון: הגרעינים התורניים, צריכה להתעורר ולהתמלא בתוכן ובעוצמה. ובוודאי אנשי מגרון לא ינחו עד יצא כנגד צדקם של דרך החיים בארץ החיים, לבנות ולהיבנות בה בחיי זוהר חיי דרור.

ז. חזק ונתחזק

ביטויים אלה רווחים בדורנו במושגים של תורה פרטית ושינויים באורך החיים הפרטי- משפחתי. אך במקורות הקודש, מופיעים מושגי החיזוק בהקשר של העם והארץ והמסירות למען כלל ישראל, תורתו ואומנותו, כגון, אצל דוד המלך המבקש את ההכוונה האלוקית ואישורה למרדף נגד עמלק, שבו ינסו דוד ואנשיו להשיג ולהציל את השבויים והנעדרים. (שמואל א' ל', יומא ע"ב - ע"ג)

אכן, כל חותם המאבק המוסרי- הלאומי - כיום מגרון היא אחת מאבני היסוד של מאבק זה- הוא מתבטא ביושר, בכנות, באחדות הפנימית, בענווה, בשמירת הלשון, באמונה ובתורה של גודל, ובהתגברות על כל פחד וייאוש, כעס ושנאה. ובוא יבוא ברינה בעזרת אלוקי מערכות ישראל, נושאי האלומות שמאירים את כל הדור הזה, ברוח גדולה מכוחם של גוש קטיף וצפון השומרון ושדרות, ללא קטנות ללא מורא, אלא "בעד עמנו וערי אלוקינו".

חזקו ואמצו אחים ואחיות ובעזרת ה' תצליחו לצרף ולשתף עמך בית ישראל לנצח על מלאכת הקודש של בניית גאולתם של ישראל. תפילת אחיכם הקטן, אלישע וישליצקי.

ארבע נקודות שאני למדתי מהמאבק על מגרון

| אלקנה באב"ד |

נאמר בחנוכת הבית - אלול תש"פ

א. "מאויבי תחכמי"

אני למדתי המון מפרקליטות המדינה, אלו שעומדים מאחורי הקלעים של המלחמה המשפטית בכל מה שקשור לקודשי ישראל ולארץ ישראל:

אסור לוותר על שום דבר מהותי!

היה דבר שנקרא 'הסכם מגרון', הוא לא קרה כי בג"ץ ביטל את הסכם מגרון, בשביל בג"ץ אם יש פתרון משפטי אבל הוא לא כולל פינוי והריסה של הישוב, אז זה לא פתרון טוב.

בהסכם מגרון שנחתם כחצי שנה לפני הפינוי בעצם אנחנו אמרנו: אנחנו נסכים לחתום עם הסכם שאומר שייתנו לנו שלוש שנים על מנת להסדיר את מעמד הקרקע במגרון, במגביל תיבנה שכונת קבע בגבעת היקב, על הצד שלא נצליח להסדיר את מעמד הקרקע, אך אנחנו התעקשנו על כך שלא תהיה התחייבות שלנו להרוס או לפנות את הישוב. זה בעצם היה מהות ההסכם, כאשר שרי הממשלה ואנחנו ידענו שיש לנו רכישה כבר במגרון וכאשר יהיה לנו שלוש שנים לטפל בעניין זה בעצם אומר להשאיר את היישוב על כנו.

למרות זאת היה לנו חשוב מאוד שלא יהיה נוסח כזה שאומר שאם לא תהיה הסדרה, אז יש הסכמה שלנו לפינוי והריסת הישוב, גם אם בפועל היא לא תהיה רלוונטית כי האמנו שבהינתן שיש לנו לנו זמן, הישוב יוסדר והפינוי ימנע.

במשך שבועות של מו"מ ודיונים, הפרקליטות לא הסכימה בשום אופן שיהיה משמע ב'משהו' שהיא מוותרת במשהו על אי הזכות של עם ישראל בארץ ישראל, שיהיה ניסוח כזה שלא כולל התחייבות שלנו לפינוי. בסוף נמצא איזשהו נוסח ביניים.

זו היתה מלחמת עולם של משפטנים, ואני למדתי מזה המון. אסור לוותר על שום דבר מהותי בחיים! גם אם הוא רק הצהרתי. את מה שהם מבינים כל כך טוב, שהתודעה היא יסוד הכל, אנחנו חייבים גם כן להפנים ולסגל כדרך חיים. לא מספיק לדאוג למה שיקרה בפועל, הכרחי לדאוג קודם כל לעמדה הנפשית, לאידיאולוגיה שלנו וזה לא יפתר על ידי פתרון מעשי מוצלח כזה או אחר.

ב. להשתמש בידי עשיו, רק כאשר זה לשם שמים באופן מובהק.

ביום רביעי, כמדומני, בג"ץ 'הורה' (אני בכוונה נוקט בניסוח הזה כי בשנים האחרונות בג"ץ לקח לעצמו את תפקיד הרשות המבצעת ממש) לפנות את מגרון תוך ארבעה ימים או שבוע, אני לא ממש זוכר, אנחנו היו לנו איזה 24 שעות של התייעצויות, וביום חמישי הבנו שזה סופי, המדינה הולכת על זה, הצבא הוריד פקודה, וביום ראשון בבוקר יש פה יס"מ שמתחיל לפנות. עשינו ישיבה מאוד ארוכה מה לעשות, לא היה לנו הרבה מה לעשות במצב שנוצר. אבל החלטנו שני דברים:

א. מעכשיו אנחנו מתחילים לעבוד על זה ש"זה יגמר בשני ישובים לפחות".

ב. מרגע זה והלאה, כאשר הפינוי הוא מעשה גמור, אין לנו כבר תועלת ממשית, למען מניעת הפינוי, מהדיבור שלנו בתקשורת. כיוון שכך הרי שמעתה והלאה, כל מה שניתן לעשות דרך התקשורת זה לפרסם יותר ויותר את דבר הפינוי ו"לצרוב אותו בתודעה". למרות השיקולים שזה עשוי להועיל במשהו כזה או אחרת, אנחנו סברנו שמדובר כאן בעיקר בהעצמת החילול ה' הגדול שעממשלת ישראל נכנעת לבג"ץ והורסת ישוב בארץ ישראל. ואנחנו לא היינו מעוניינים להעצים עוד יותר את החילול ה' הזה. לכן קיבלנו החלטה שאנחנו מנתקים מגע לחלוטין עם העיתונאים. אנחנו לא מתראיינים יותר, לא מקיימים אירועים שמיועדים לחשיפה בתקשורת וכו'.

יצאנו מהישיבה, נתנו הודעה מאוד קצרה לתקשורת שמגרון תהייה לבסוף, לפחות לשני יישובים, וזהו, לא היינו מוכנים להגיד כלום. מאז ועד הרבה ימים אחרי הפינוי, לא נתנו ראיונות לתקשורת למרות שהכתבים מאוד רצו לצלם את

הדמעות, את הילדים ההמומים, את הנשים הכואבות, את כל העצב והכאב של הפינוי. אנחנו עם זה לא שיתפנו פעולה.

צריך לומר את האמת שישנם עיתונאים שמנקודת המבט שלהם הם עשו הכל למען מגרון, ייצגו אותה בכבוד במערכת שלהם, הוציאו ידיעות בעיתויים טובים למגרון וכו', ולמעשה עם יישום ההחלטה שלנו לצמצם בחילול ה' הגדול שנעשה, הסתכסכנו באותו רגע באופן אישי ועמוק עם הרבה עיתונאים, וביניהם כמה מהבכירים שבהם, שהרגישו שהם עזרו למגרון והם ייצגו את מגרון, אנשים מסלטה ושמונה (אם אפשר להגדיר ככה את ה[ידידות/רדידות?]) הזאת של התקשורת הישראלית), והם פשוט כעסו עלינו. ואכן זה בא לידי ביטוי באיך שהם סיקרו את הפינוי בלעדינו, אבל אנחנו ניתקנו איתם מגע לחלוטין, מתוך ההבנה שאנחנו באנו לשמור על מגרון, תקשורת זה אמצעי, אם הם לא משרתים את המטרה, אם עכשיו במקום לסייע לנו במניעת חילול ה' של הריסת ישוב בארץ ישראל הם מתוקף תפקידם עסוקים בהגברת חילול ה' על ידי פרסום הפינוי וההריסה, אז אנחנו לא אתם, נקודה.

ג. הפעולה לשם שמים - מרוממת את כל הפועלים אותה.

ביום של הפינוי, הגישה הציבורית של מגרון היתה שאנחנו מנתקים מגע עם כוחות החטא. כלומר, כשהצבא והמשטרה עסוקים בחטא אנחנו לא חברים שלהם. כל אחד עשה את זה בדרכו וכו', אבל הכלל הוא שהם עוסקים בחטא, והם מאוד רוצים את שיתוף הפעולה אתנו, כנראה כדי שהחטא לא יראה כל כך חמור, ואנחנו ניתקנו מגע לחלוטין. בין מי שפינו אותנו, בעדינות, בין מי שפינו אותנו בכח ובין מי שניתק מגע, עלה עם הילדים על הרכב ונסע.

ואני זוכר, בשעה 12:00 בערך של יום הפינוי, (בצהריים) אבי רואה שהיה אז ראש המועצה, היה על הגבעה למעלה, אחרי שכל התושבים פונו, ומתקשר אחד העוזרים שלו, הוא ביקש ממנו לדבר אתי, דיבר איתנו, ואמרו: "תשמעו, משרד הביטחון כועס עליכם ברמות, הם רוצים לנקום בכם. מה הנקמה? הם תכננו פינוי מסודר, ביחד עם המשפחות, עם המשאיות וכו'. אם תוך שעה כל 15 המשפחות שהם תכננו לפנות להם את הבתים היום, לא מתייצבים בפתח הבתים וביחד עם משרד הבטחון (זה מה שהיה חשוב להם) מפנים, אומרים איך להעמיס את המשאיות וכו', הם יעשו מה שבא להם". דיברתי עם אבי, אמרתי לו: "מה זה אומר יעשו מה שבא להם?". הוא אמר לי בערך כך: "יש לך רכוש בבית - אני אגיד לך את האמת, אף אחד לא יהיה אחראי לך על הרכוש בבית, מאל"ף עד תי"ו".

אז אמרתי לאבי: זאת לא החלטה שלי וגם לא של מטה המאבק, אני רוצה שזו תהיה החלטה של כל משפחה בפני עצמה" אנחנו לא מדברים בשבילים.

אני עברתי אחד אחד, 15 משפחות, בין אם זה היה כאלה שתמכו בקו הציבורי של מגרון, בין אם זה היה כאלה שהתנגדו אליו בחריפות. אני עברתי אחד אחד, ודיברתי עם שני בני הזוג בנפרד, בלי שאף אחד אחר שומע, כדי שלא יהיה לחץ חברתי. אמרתי להם: "אתם מקבלים את ההחלטה שלכם, ואף אחד לא יידע מה קיבלתם, ותעשו מה שאתם רוצים! יש את ההחלטה הציבורית, אבל האדם הפרטי לא חייב ברמה האישית להיות חסיד. מה אתם רוצים?".

ו- 15 משפחות אמרו: "אנחנו לא משתפים פעולה עם כוחות הפינוי. זאת ההחלטה הערכית שקיבלנו. שיעשו מה שהם רוצים!".

וזה מה שהיה. והם התפוצצו מזה. בקשר ל'אי לחיצת היד' שהזכיר הרב איתי, (לעיל עמ' 14) - זה גם היה אי לחיצת יד ציבורית, והם נקמו. אני נכנסתי הביתה שלי, לדוגמה, כל הציוד של הבית היה במערום, כל הציוד כולל הרהיטים, מכשירי החשמל, כולל הכל, היה מערום כזה גדול כאשר חפצים שונים קיבלו את המכות שקיבלו. הטילו הכל במרכז החדר כמו ערימת אבנים והלכו.

זה לימד אותי מאוד, הנקודה הזאת של העוצמה והרוממות שהקהילה התרוממה אליה. כל הזמן אמרו לנו: "אתם דואגים לאידיאל - מה עם הקהילה?". אבל אתה ראתה שהקהילה התעצמה מאוד והתעלתה מאוד בתקופת המאבק. גם אלה שלא הסכימו עם הדרך של המאבק התרוממו מהמאבק כיון שהם הבינו שזה הכל פה עניין לשם שמים - אז הם התעלו מאוד מעל העניינים הפרטיים, וברוך ד' הגיעו למדרגות גבוהות.

ד. סוף הטובה לבוא.

כיום, 9 שנים אחרי פינוי והריסת מגרון, אפשר לראות שהעמידה על העקרונות שלנו לא רק שהיתה נכונה אלא היא אף היתה משתלמת. אמרו לנו שבדרך שלנו לא נגיע לכלום, שמגרון בוודאות תפונה וההתיישבות רק תפסיד מהעניין. אנחנו לא הסכמנו לתת יד להריסת הישוב, התעקשנו לשמור על המקום בכל מחיר, אך באופן זמני לא הצלחנו, מגרון פונתה.

כיום:

- גם אושרה תב"ע ונבנתה שכונה גדולה באדם מזרח, בעקבות פינוי מגרון.
- גם אושרה תב"ע לברוכין, סנסנה ושבתי רחל.
- גם אושרה בסופו של תהליך מייגע, תב"ע לגבעת היקב ובתינו נבנים בה, דבר שמנציח את האחיזה שלנו ברכס.
- ולאחרונה, גם נרשמה החלקה הראשונה במגרון העליונה, על שם הרוכשים

היהודיים, בטאבו. ועוד היד נטויה ליישב את מגרון העליונה ואת הרכס כולו בע"ה במהרה.

את מה שרצו לתת בתור אתנן למתפנים, נאלצו לתת בכל מקרה, מבלי לאלץ את המתיישבים לכפור בארץ חמדת אבות, והמתיישבים לא מעלו בתפקידם ולא הסכימו להרס ופינוי הישוב. העמידה על האמת היא זאת שמילאה אותנו כוחות חיים להיאבק להקמת הישוב החדש ולהמשיך כל העת להיאבק לחזרה מחדש גם לישוב הישן.

"וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי ה' בְּנִיתִי הַנְּהַרְסוֹת נְטַעְתִּי הַנְּשֻׁמָה אֲנִי ה' דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי" (יחזקאל לו)

העוֹצְמָה שְׁבִישְׁקֵט

ביקור אצל תושבי מגרון

| אליהו אוזן |

אלול תשע"ב

השבוע הלכנו לביקור אצל תושבי מגרון, קבוצה מועד מתיישבי גוש קטיף יחד עם חברנו שלמה אהרונסון שגם הצטרף כדי לאחל להם שנה טובה ולתת להם לוח שנה מהועד.

אודה על האמת, כמי שמגדיר את עצמו כאדם חזק, שהמפגש הזה טלטל אותי קשות, הפנים המיוסרות וחסרות האויר של הנשים בעיקר, ומצד שני הנחישות ובעיקר שמירת הלשון של כמעט כל התושבים המסרבים להשמיץ אף אחד עשו עלי רושם כביר. המשפט הראשון שיצא לי מהפה כלפי המשפחה הראשונה (עברנו דלת דלת בין כל המשפחות במקום) היה "לאט לאט האויר עוד יחזור לריאות, זה יקח קצת זמן אבל האויר יחזור".

להפתעתי בעלת הבית קראה לחברה שהיתה איתה בדירה ואמרה לה "את שומעת, הוא אומר שזה יקח חודש אבל האויר יחזור לריאות". כולם דיברו עלינו בהערצה תוך הבנה למה שעברנו והבנה לגודל השבר שגם הם מבינים שאצלם אינו באותה עוצמה. לחלקם הגדול משפחה פה ושם גם מגוש קטיף וגם מהאיזור כך שהם ממש מרגישים במשפחה.

ישבנו אח"כ עם ההנהגה שהיתה במקום באותו זמן ונסינו ללמוד את הבעיות, ושם התברר כי גם ברמה כלכלית הם נמצאים בשבר גדול, כל מילה שנאמרה שם היתה

בעדינות ובאצילות ובכל זאת התברר שישנן כ-5 משפחות שבנו בית מכספם המלא ובכל זאת אין גורם שאמור לפצות אותם על זה. רוב המשפחות הוסיפו חדרים לבית מכספם וגם את זה אין מי שיפצה אותם. נפעמתי מאד מהשלוה בה נאמרו הדברים, ועוד יותר נפעמתי שברגע שנוצר חשש הכי קטן שיווצר נזק ולו הכי זעיר למטרה הכללית כולם מוכנים לוותר על הכל - העיקר שלא ייווצר נזק כללי.

דוגמא נוספת של מלחמה שהם עוברים אותה היא של המקומות הקדושים שהם מקוה ובית כנסת. חשוב להם מאד שידה של מדינת ישראל כמדינה לא תהיה במעל של הריסת מקוואות ובתי כנסת, ולכן הם מנסים להגיע לסידור פנימי ושקט שבית הכנסת ישאר בשלב זה על מכונו. לצורך זה הם גייסו את ש"ס והרב עמר, והגיעו להסכמה שבשתיקה עם משרד הבטחון כאשר הם מקפידים שהתקשורת לא תהיה בתמונה כדי שלא יעלה לסדר היום הציבורי השאלה- החוק ובג"ץ כנגד הרבנות הראשית למי שומעים?

אכן חכם מאד. אבל מצד שני כבר פנו רבנים וראשי מאחזים למשרד הבטחון בזריזות כדי לקבל את מבנה בית הכנסת היביל לבעלותם בטרם יגנבו אותו אחרים. הם לא כועסים, הם רק הסבירו לנו את התמרון הרב שהם צריכים לעבור.

אם מישוהו קרא לנו אי פעם גיבורים, ראיתי גיבורים מאיתנו, ענקים מאיתנו, גדולי רוח מאיתנו, אנשים שראוי לכל אחד מאיתנו לשמש אותם וללמוד מדרכיהם.

רוח מגרון

| איתי חמו |

פורסם ב"מקור ראשון" ח' אדר תשע"ה

מגדל המים והקראוונים שהובלו מושפלים השבוע אל תחתית ההר סימנו נקודת ציון משמעותית נוספת בדרכה של ההתיישבות. עוד מאבק במגרש המשפטי לא צלח. אף אחד לא מאמין שהיכל הצדק הזה אכן עוסק בצדק או בבירורו. אפילו יריב אופנהיימר יודע שחלקת האדמה היפה הזו לא חוזרת לערבי כלשהו. גם שלום עכשיו יודעים שהמאבק כאן איננו על צדק אבסלוטי או על זכות קנין של פלח ערבי. וודאי לא בזכויות קניין של יהודים עסקינן. מה כן?

אולי כדי להבין מה עובר על ההתיישבות ועל דימויה בעיני עצמה נזכיר נקודות נוספות שמשיקות למאחזים ולגבעות ולעובדה שהם הולכים ונעלמים מהנוף שלנו. הגיאוגרפי והאידיאולוגי.

הסברה - בעשור האחרון פורח ומשגשג ביו"ש מפעל ההסברה. אחרי שנים רבות שעניינה אותנו האדמה, התחלנו להתעניין גם באנשים ובתפיסות שלהם. והאסטרטגיה ההסברתית הייתה חדה וברורה: 'בכדי להגיע לדעת הקהל בתל-אביב אתם צריכים להיות בני אדם' והיישום היה מיידי. יש לנו תיירות, אנחנו לא כל כך קיצוניים, גבינות, יין, אנחנו יודעים ליהנות ו...כן, אנחנו בעצם נורמאליים. זה היה (ועודנו) הקו ההסברתי - אנחנו נורמאליים.

פוליטיקה - למדנו את חוקי המשחק. הבנו שחלק לא קטן מההחלטות החשובות מוכרע במגרש הפוליטי, והתחלנו לשחק שם. פקדנו מתפקדים, התקבלנו כחברי

מרכז, התחלנו ללחוש באוזני השרים והבכירים שעתידם הפוליטי בידינו, לחצנו כשהיה צריך ותגמלנו מעל גבי העיתון גם כשלא תמיד היה צריך. למדנו את המסלול של התקציבים והשתפשפנו בעסקים של 'תן וקח' עם פקידי האוצר.

משפט- עשרות רבות של יישובים מאחזים וחלקות אדמה ביו"ש עומדים בכל רגע נתון כחלק מעתירה משפטית דורסנית שכותרתה 'גזל אדמות' רמיסת זכויות הפרט' ועוד ועוד. גם במגרש הזה התחלנו לעבוד. עורכי דין מהשורה הראשונה נשכרו, את המדרגות לבג"צ אנחנו מכירים בעצימת עיניים והצלחנו גם לרכוש כמה עמיתים בפרקליטות.

אבל הרוח. מה קרה לרוח בכל השנים האלו?

כשאתה מתאמץ להסביר כמה יקבים יש לך ואיך אתה אוהב ליהנות מהחיים כמו בתל אביב וכמה אתה נורמאלי מאוד קשה להסביר למה לגור ביישוב מרוחק ומבודד, אי אפשר להסביר למה אתה מסכן את חייך בנסיעה בכבישים חשוכים בין אבנים ויריות וכן, גם התחושה שאתה חלוץ כי אתה מתנדב ל3 ועדות ביישוב גם קצת מתקפה. ה'יחד' כבר לא אותו 'יחד'. הקהילתיות משתנה ואתה נהיה נורמאלי.

כשאתה משחק את כללי המשחק הפוליטי אתה גם צריך לוותר, אתה גם צריך להתחיל להבין את שיקול הדעת של היריב, כי אחרת אתה סתם קיצוני, אתה מתחיל להבין למה לפעמים צריך לשחרר איזה מחבל אחד או שניים, אתה כבר לא מסתער על כל פוליטיקאי באמצע הלילה כי את ההסכם כבר עשו מנהיגי ההתיישבות ערב קודם. איתך או בלעדיך.

כשאתה מנהל 50 תיקים בבג"צ ומבקש להצטרף כמשיב לעתירה, אתה מתחיל להסביר למה יש לך זכויות קניין או למה אין, אתה מתחיל לחשבן מה יגיד הדין הבינ"ל בעתירה שלך והכי גרוע- אתה תרכין ראשך בהסכמה כשבג"צ ידרוש לפנות יישובים שלמים כי 'אין מה לעשות. זה רשום על שמו של ערבי שעדיין לא הוכיח את בעלותו'.

והרוח. הרוח, איפה היא?

אדם נורמאלי כבר לא מתגנב באמצע הלילה עם קראוון על גבעה, קבלן קולות שותק אפילו כשמקפאים את מועצת התכנון העליונה בכל יו"ש והבקעה ועו"ד ירא שמיים מתחיל להאמין שהדיון על בעלות הקרקע זה העניין וזה לא רק כלי משפטי.

את הרוח לקחו לנו. במרחב הזמן בין פרשיות משפטים למעשה המשכן, לפעמים מגיעים בטעות גם למעשה העגל. כי כולם מסביב רוצים שנהיה נורמאליים. שנוכל לעשות הסכמים, קצת. לשחרר קצת מחבלים, לפנות קצת יישובים, להסכים לדיל פוליטי קטן. וברגע שאתה נכנס לתוך המגרש אתה כבר לא מוביל אותו. אתה לא מוביל את השיח, אתה לא מושך קדימה אתה לא מסמן יעדים וחותר אליהם בכל

הכוח כי לכל משחק יש את הכללים שלו. ואנחנו כבר לא רוצים להפסיד. אפילו במחיר של האמת שלנו. כי גם באמת שלנו אפשר לסחור. וזו השאלה-

האם נדע להמשיך ולעמוד על האמת ועל האידיאלים הגדולים או שנשחק את המשחק?! גם כשנהיה בעצמנו שרים בממשלה, גם כשנהיה בעצמנו פקידים בפרקליטות? את המסגרות המעשיות לא צריך לשנות ולא לפנות. צריך להמשיך לעסוק בהסברה ולא לפחד לרגע אחד להגיד שיש לנו זיק בעינים כי אנחנו עם ישראל שחזר לארץ שלו להקים כאן ממלכת כוהנים. הפוליטיקה צריכה להיות כלי להובלת העם ולא אמצעי סקטוריאלי. כשצריך להגיד לא, אומרים לא! ופתאום כולם יבינו שיש קו אדום. וגם בתחומים שיש בהם דרך ארוכה צריך לזכור את העקרונות האלו. זה המבחן לאורך הדרך - האם כשנדלג בין מעשה המשכן לפרשיות משפטים נעשה בסוף עגל או נדע לבנות משכן בתוכנו.

על מגרון

| יהורם גאון |

רשת ב' יום ו' כ"ב אב תשע"ב

פעם לכמה זמן עולה השם מגרון, והופך בעיתונות לכותרת ראשית, ואנו שומעים את המילים: עותרים, בג"ץ, פינוי, שלום עכשיו, אדמה פרטית.

ואז זה נעלם פתאום מחיינו, ואנחנו שוכחים, ומתפנים לאיראן, עד לדיון הבא, ששוב נשמע בו: מגרון, בג"ץ, שלום עכשיו, עותרים, קרקע פרטית. ובין לבין, בין הרעש לדממה, ברווח שבין התסכול לדמעה, חשוב לדעת שיש שם אנשים חיים, כחמישים משפחות, ושלוש מאות ילדים.

כן, אני יודע אתם שואלים על הגזל, ועל כך שהתיישבו על אדמה לא שלהם, אני מבטיח לחזור לכך ולענות גם על זה.

נסעתי למגרון, כי רציתי לראות במו עיני, השתיים, מה זאת המגרון הזאת, לראות את תושביה רציתי, לשמוע מהם, לא מהעיתון, לא משלום עכשיו, לא מהעותרים, מאלה יש לי די, מהם דווקא רציתי לשמוע, מבני המקום, מיוצרי ה"בעיה", כי אותם שומעים הכי פחות. אני אגיע, אני אגיע לעניין הגזל, אני מבטיח.

נסעתי אליהם, ואני חייב לומר שכבר בדרך לשם הייתי מופתע, כי הייתי בטוח שכל הדרך תהיה מלאת כפרים ערבים, עם התנחלויות שתקועות להם באמצע הכפר, כמו עצם בגרון, וממש מפריעים לבני הכפרים את מהלך חייהם.

אז לא! ממש לא! אתה נוסע בכבישי השומרון, קילומטרים רבים, בין הרי טרשים קרחים, שהפרי היחיד שצמח עליהם מימי בראשית, זה אולי אזובית מדברית, וכן הרבה שמיר ושית, נכון יש גם פה ושם, עצי זיתים, או שדות ירק, כן גם כפרים מוריקים בנויים לתפארה, אבל הרבה, כן הרבה, הרים קרחים וטרשים, הרבה טרשים, שטחים גדולים מכוסים סלע אחד שטוח, שאינם ראויים לזריעה, או גושי סלע חשופים, הבולטים מעל פני הקרקע. מי שלא מאמין שישע לראות, ואז הרבה אמיתות נחרצות ישתנו לו במח.

ואני נשבע לכם שהייתי בטוח, שאראה שם קבוצה של הזויים צרובי שמש, שמקפצים כמו תיישים על הגבעות, עם שמלות לבנות, מדיפים אדי משקה חריף, שתופשים גבעה, בלי רשות, כורתים עצי זית, מניחים שם קרוון ומדברים עם אלוהים בשיחה מקומית.

אז ככה, לו שמתי את הקבוצה שראיתי במגרון, בקפה בשיינקין, הם לא היו בולטים שם לרעה בשטח, חוץ מהכיפות.

זה לא פופולארי לדבר בהם טובות במחוזותינו. אז מותר להיות אם שוכנעתי בכך, לא פופולארי.

עכשיו, אשר לעוול ולגזל. האדמה עליה בנויה מגרון, הייתה מאז ומעולם ועד לבואם של אנשי מגרון אדמה שלא ניטע בה עץ ולא נבנה בה בית, תצלומי אוויר לאורך השנים מוכיחים זאת, יותר מכך, במסמכים רשמיים של המדינה, מוגדרת אדמה זו כאדמת נפקדים, המנוהלת על ידי הרכוש הנטוש. ביותר מכעשר שנים שמגרון וחלוציה, כן חלוציה, בהן הם מנסים לחיות את חייהם ולבנות את ביתם, במקום בו לא הייתה נפש חיה אולי מימי בית שני ואולי עוד יותר אחורה, מאז ועד היום לא הגיש אף ערבי מעולם, תלונה על גזל אדמתו, משום שבעליה של האדמה הם בעלים פיקטיביים, מקורבי המלך הירדני, שבשנות השישים חילק להם מתנות בצורת הרים קרחים, כי חפץ ביקרם. והם כמו "פנחס" בשיר של אריק איינשטיין ש"לא ידע שהוא כזה", גם הם לא ידעו שהם בעלי נכס עד שהזכרנו להם אנחנו. בכלל המאבק על מגרון הוא לא בין ערבים ליהודים, הוא ביננו לעצמינו, והם, ה"נגזלים", מביטים מן הצד במחזה המטורף הזה, ובטח לא מבינים מה הגיון שבו.

והנה סוף סוף ארגוני שלום שלנו מצאו שמות של אנשים שהועלו מנשיה בת עשרות שנים, וכשפנו אליהם אנשי מגרון כדי לנהל איתם משא ומתן, הם לא כל כך הבינו במה מדובר, הם לא ידעו לזהות במדויק איפה האדמה הגזולה עליה מדברים היהודים, ושרוצים לשלם להם בעבורה.

כשגילו שיש רווח בעניין הם נזכרו, או יותר נכון עזרו להם לזכור אנשים טובים משלנו כמובן, ואז, רק אז פנו לערכאות המשפטיות.

גם המדינה לא מסתפקת בבעלות שכזו, וקבעה שאין לתובעים זכות לקרקע זו, בין היתר אפילו מן הטעם של החוק הירדני, החוק אומר שמי שלא עיבד את אדמתו ולא שילם עליה לרשות מיסים במשך שלוש שנים פוקעת זכותו על האדמה.

ואיך יעבדו התובעים אדמה ואיך ישלמו עליה מיסים, אם הם לא יודעים על קיומה בכלל, אבל אל פחד, לא אלמן ישראל, לזאת תמיד יהיו אנשים טובים יהודים רחמנים שיעזרו להם לזכור.

ישבתי עם האנשים במגרון, והייתה בי קנאה, כן, חלוצים ציונים, אוהבי ארץ

ישראל בלי מרכאות, וכמה הם חושבים אחרת מן המקום שממנו באתי, מן האנשים שבמרכז, שרואים בהם סיבה ומסובב לכל הצרות שלנו, שרק ירדו כבר מן ההר הזה, שירדו לנו מן העיניים ואז מאליו "יטיפו ההרים עסיס, והגבעות תתמוגגנה", ושלוש ושלושה ואהבה והשלמה ירדו על הארץ.

אתם יודעים שבימי מתיחות המקום שומם מגבריו המעטים (בינתיים), ורק נשים יש בו, למה, כי כולם בגבולות, במארבים, ביחידות עילית. אני לא מקנא בהם, איך הם עוברים שם במארב, את לילותיהם במחשבה שהמדינה עליה הם הולכים להגן, בה בעת ממש, לא כל כך ששה לשמור להם על ביתם. ואיפה ישנם עוד ילדים כמו הילדים ששם, ששם יעקב ידידיה, ורוני ושרה, והדס, ודוד וטליה, והלל וציון, כן יש שם ילדה בשם ציון, ואם זו לא אמירה חלוצית מה זה כן.

לא יודעים או לא רוצים לדעת, אבל ב-1999 הגישה החטיבה להתיישבות, תכנית להקמת מרכז חרום עירוני, במקום, כן במקום הזה אותו רוצים להרוס עכשיו. מאותו רגע סייעו כל משרדי הממשלה, בתכנון במימון ובפיתוח, וכן הוכנה גם תכנית מתאר לחמש מאות יחידות דיור. הם לא באו לשם אתם אנשי מגרון, הם לא פרצו לשם, הם לא התגנבו לשם, הם לא באו במחשכים. הם היו והינם חלק מתכנית ממשלתית וצבאית, המדינה מימנה את עלייתם לקרקע ולא רק זאת, אלא שגם החישה למענם, את כל הליכי העליה על הקרקע, כי זו גבעה ששולטת, על ציר ראשי בבנימין, ואם זה לא הם, שיקימו שם בית, יהיה זה הצבא שיקים שם מחנה צבאי, בכל מקרה לעולם לא ידורו שם ה"בעלים" ששמעו על היותם כאלה מן הארגונים שלנו. אולי, אולי הם יהיו שם פעם רק אחרי השלום במרחב שלנו, שיכון עם בא המשיח.

עכשיו, אם מישהו היה פולש לביתי למשל, הייתי פונה למשטרה נכון, הייתי פונה לבית משפט השלום ומגיש תלונה אזרחית על כי פלשו לביתי, אז למה עלו בכלל ישר לעליון, למה קפיצת הדרך הקפנדרית הזאת, מה יש בו בעליון שאין במשטרה, או בבית משפט השלום, למה הם לא מספיק טובים למקרה מגרון. כי יש בו בעליון ממלכתיות! יש בו ראייה כוללת, יש בו התחשבות במדיניות הסבוכה כל כך שלנו ובמערכות היחסים, יש בו פוליטיקה עליונה וראיה למרחקים עלומים.

אז בסוף כשמצאו כבר באמת בעלים אמיתיים, היו שניים כאלה! עם הוכחה, ומהם רכשו אנשי מגרון בכסף מלא חלקות האדמה, והיום מבקשת הפרקליטות, אותה פרקליטות שטענה קודם שלתובעים אין זכויות בקרקע, היא דורשת קודם כל לפנות, אחר כך לדון ברכישה. מסובך נכון, אבל רחוק, די רחוק, מספיק רחוק מן המרכז מכדי להדיר שינה.

היה שופט בבית המשפט העליון שאמר שבבית המשפט העליון, "יש דין אבל לא תמיד צדק", וזה מקרה קלאסי שכאילו עליו נאמרו הדברים, משמע במגרון "אכן נוקב הדין את ההר, בעוד שהצדק משפיל עיניו במבוכה נוראה.

